

Evaluering av norske forskningsmiljøer innen muskel- og skjelettlidelser

Stefan Lohmander
Jan Hartvigsen
Ingrid Lundberg
Ewa M. Roos

Rapport 2/2011

NIFU

Evaluering av norske forskningsmiljøer innen muskel- og skjelettlidelser

Stefan Lohmander
Jan Hartvigsen
Ingrid Lundberg
Ewa M. Roos

Rapport 2/2011

Rapport nr.	Rapport 2/2011
Utgitt av Adresse	Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning Postboks 5183 Majorstuen, NO-0302 Oslo Besøksadresse: Wergelandsveien 7, NO-0167 Oslo
Oppdragsgiver Adresse	Kunnskapsdepartementet Postboks 8119 Dep, NO-0032 Oslo
Trykk	Link Grafisk
ISBN ISSN	978-82-7218-729-2 1892-2597

www.nifu.no

Forord

Kunnskapsdepartementet besluttet tidlig i 2010 å evaluere forskning i Norge innenfor muskel- og skjelettlidelser. Evalueringen skulle danne grunnlag for videre strategier og planer for forskning i feltet, dessuten skulle den danne et kunnskapsgrunnlag i arbeidet med å opprette en høyere utdanning rettet mot en yrkespraksis som kiropraktor i Norge.

Departementet ønsket et perspektiv utenfra og hentet inn eksperter fra andre skandinaviske fagmiljøer. Panelets sammensetning skulle avspeile en tematisk kompetansespredning, innenfor forskning på muskel- og skjelettlidelser. Fra NIFU har forsker 2 Vera Schwach vært engasjert som faglig sekretær for å bistå panelet i arbeidet. Etter avtale med Kunnskapsdepartementet publiseres evalueringen i NIFUs rapportserie.

Panelet vil takke gjerne fagmiljøene som tok seg tid til å være med i evalueringen ved å sende inn egenevalueringer og delta i et dialogmøte på Gardermoen.

Oslo, januar 2011

Stefan Lohmander (leder)

Jan Hartvigsen

Ingrid Lundberg

Ewa Roos

Innhold

Sammendrag	7
Executive summary	9
1 Evalueringens mål, mandat og gjennomføring.....	13
1.1 Formål og bakgrunn	13
1.1.1 Bakgrunn.....	13
1.2 Mandat og arbeidets organisering	13
1.2.1 Arbeidets organisering og fremdrift.....	14
1.2.2 Innbydelse til å delta i evalueringen	15
1.3 Vurderingsgrunnlaget.....	16
1.4 Ekspertpanelets anmerkninger til evalueringens opplegg og gjennomføring	17
2 Panelets betraktninger om kunnskapsfeltet.....	18
3 Forskningsmiljøer og utdanningstilbud	24
3.1 Institusjonelle rammer og forskningsaktivitet.....	24
3.1.1 Universitetet i Bergen	24
3.1.2 Universitetet i Stavanger.....	30
3.2 Oppsummering: fagmiljø, forskning og utdanning	34
4 Konklusjon og anbefalinger.....	36
4.1 Et helhetlig blikk på forskning og utdanning	36
4.2 Felles løsninger mulig?	37
4.3 Anbefalinger.....	37
Referanser	39
Vedlegg	41
Vedlegg 1 Mandat for evaluering av norske forskningsmiljøer innen muskel- og skjelettlidelser tematisk avgrenset til kiropraktors fagfelt og yrkesutøvelse.....	41
Vedlegg 2 CV for ekspertpanelets medlemmer	44
Vedlegg 3 Kunnskapsdepartementets brev til potensielle fagmiljøer inkluderte adresseliste	45

Vedlegg 4 Fagmiljøenes egnevaluering og dokumentasjon av miljøenes virksomhet	50
Vedlegg 5 NOKUTs kriterier for standarder og akkreditering av studier	55
Vedlegg 6 Program for ekspertpanelets møter med fagmiljøene.....	58

Sammendrag

Stortinget har anmodet om at forholdene skal legges til rette for etablering av en kiropraktorutdanning i Norge. Kunnskapsdepartementet har derfor gjennomført en evaluering av norsk forskning innenfor muskel- og skjelettlidelser. Hensikten med vurderingen er å danne et kunnskapsgrunnlag for videre forskningsplaner og arbeidet for å opprette en utdanning på masternivå rettet mot en yrkespraksis for kiropraktor. Ekspertpanelets mandat var å gi en samlet vurdering av den faglige standarden på forskning og på forskningsmiljøene i Norge innenfor muskel- og skjelettlidelser. Vurderingen skulle gjøres med et tverrvitenskapelig perspektiv, men tematisk avgrenset til “kiropraktors fagfelt og yrkesutøvelse”. Det lå utenfor mandatet for evalueringen å vurdere kiropraktikk som fag; derfor har ikke ekspertpanelet tatt stilling til kiropraktikk som akademisk disiplin.

Evalueringen skulle *bare* omfatte fagmiljøer som av de medisinske fakultetene, eller av de regionale helseforetakene ble utpekt som relevante innen muskel- og skjelettlidelser nasjonalt. To fagmiljøer meldte at de ønsket å delta:

- Forsknings- og faggruppen i fysioterapi ved Institutt for samfunnsmedisinske fag, Det medisinsk-odontologiske fakultetet, Universitetet i Bergen (heretter Bergen)
- Forskningsmiljøet ved Universitetet i Stavanger og Stavanger Universitetssjukehus (heretter Stavanger).

Ekspertpanelet konkluderer med at etableringen av en forskningsbasert masterutdannelse innenfor muskel- og skjelettlidelser med vekt på kiropraktikk bør være fundert i en nasjonal satsing. Panelet understreker at Kunnskapsdepartementet må bevilge tilstrekkelig med ressurser til å bygge opp og drifte studiet. Departementet kan ikke regne med at omdisponeringer av eksisterende ressurser eller private fond kan finansiere en ny masterutdannelse. Videre fraråder panelet departementet fra å bidra til å støtte en ny mastergrad innenfor muskel- og skjelett med vekt på kiropraktikk som er adskilt fra tilgrensende kunnskapsfelter innenfor muskel og skjelett og bevegelsesapparatet. Panelet mener at forskning og høyere utdanning må rettes mot å bygge felles forståelser og kunnskapsgrunnlag for forskning og arbeid knyttet til lidelser i bevegelsesapparatet, herunder muskel- og skjelett og kiropraktikk.

Bergen har etablert en faggruppe innen muskel- og skjelettlidelser som har en tilstrekkelig størrelse for å drive masterprogrammer. Bergen har en dokumentert erfaring fra relaterte masterprogrammer innenfor feltet. Om Bergen ønsker det, og får tilført nødvendig ekstra vitenskapelig personale og finansiering, bedømmer ekspertpanelet det slik at Bergen kan ta hånd om et nytt masterprogram innen muskel- og skjelettlidelser. Når det gjelder Stavanger vurderer panelet at det per 2010 ikke er et fagmiljø av tilstrekkelig størrelse innen forskningsfeltet muskel- og skjelettlidelser til å kunne etablere en masterutdannelse i

kiropraktikk. Ekspertpanelet fraråder etablering av en monofaglig masterutdannelse i kiropraktikk basert utelukkende på utdannelse ved Universitetet i Stavanger.

Panelet kan tenke seg at et samarbeid mellom eksempelvis Bergen og Stavanger som en måte for å realisere en ny mastergrad innenfor muskel- og skjelett med spesialisering i kiropraktikk. Praktisk samarbeid gir god utnyttelse av kompetente lærerkrefter, økonomiske ressurser og kliniske fasiliteter, og samarbeid kan bidra til internasjonalt konkurransedyktige forskningsmiljøer innenfor muskel- og skjelettlidelser. Konkret og praktisk utdannelsessamarbeid på nordisk nivå kunne også utredes.

Hvis ikke Bergen kan ta på seg ansvaret, eller et samarbeid mellom institusjonene viser seg vanskelig, så bør det ikke opprettes et masterstudium i Norge som fører fram til autorisasjon som kiropraktor. Panelet anbefaler da at Norge fortsetter å sende sine studenter utenlands og at det nordiske og internasjonale samarbeidet videreføres.

Executive summary

The Norwegian Parliament (Stortinget) has asked the Government to establish suitable conditions for a chiropractic education at the university level in Norway. The Ministry of Education and Research decided to begin this work by carrying out an evaluation of research within Norway dealing with the musculoskeletal system. The purpose of the evaluation was to establish a base of knowledge upon which plans for further research can be built, and to set up a starting point upon which plans for a relevant national education could be developed. The education should be research-based, and fulfill the requirements for a master's degree. After completion of the training, the candidates should be able to work as a chiropractor according to national, European and International standards for certified chiropractors. The task of the expert panel was to assess the quality and organization of musculoskeletal research and research groups in Norway. The evaluation should be done with an interdisciplinary perspective, with a focus relevant to 'a chiropractor's field of knowledge and profession'. The expert panel was not asked to evaluate chiropractic as a subject; hence the panel did not review chiropractic as an academic discipline.

The Ministry decided that the evaluation should *only* include relevant research groups and institutions as selected by the medical faculties at the universities, or by the one of the four Norwegian regional health trusts. A call of interest was issued and two research groups responded and were accordingly selected:

- Research group – Physiotherapy at the Department of Public Health and Primary Health Care, The University of Bergen (hereafter Bergen)
- The Research group at the University of Stavanger and the University Hospital of Stavanger (hereafter Stavanger)

The expert panel concludes that the establishment of a research-based master's degree in the field of musculoskeletal health and disease, with an emphasis on chiropractic, should be considered from a national perspective. The panel further emphasizes the importance of the allocation of adequate financial resources to establish and run a master program in chiropractic. The Ministry of Education and Research cannot rely on redistribution of existing financial resources or private funds as being sufficient. The panel further advises the Ministry against supporting a master program in chiropractic separated from other related disciplines involved in the study of musculoskeletal health and disease. The panel emphasizes that both research and education for the purpose here considered should be directed towards building shared interdisciplinary concepts, understanding, and practice directed towards musculoskeletal health and disease in the Norwegian population.

Bergen has a well-established research group in the musculoskeletal field; this group has an adequate size and quality to run programs for master's degrees. Given that Bergen would want to establish a new master's program, and that sufficient financial and human

resources are provided, the expert panel proposes that Bergen should assume the responsibility for the new master's degree. When it comes to Stavanger, the panel concludes that the university presently does not have sufficient size or expertise in the relevant field to establish a master's program in chiropractic. The expert panel advises against the establishment of mono-disciplinary training in chiropractic based exclusively on an education at the University of Stavanger.

The panel also considered cooperation between, for instance Bergen and Stavanger, as a way to realize the new master's degree program in chiropractic. This would make the best use of academic competence, financial resources and clinical facilities. Collaboration would further contribute to creating and maintaining internationally competitive research groups. Collaboration at the Nordic level should also be considered.

If Bergen does not want to assume the responsibility, or if collaboration between institutions proves difficult, a national master's degree program that leads to authorization as a chiropractor should not be established in Norway. In that case the panel recommends that Norway continues to send its students abroad and that the ongoing Nordic and international cooperation is continued.

Recommendations

- The establishment of a research-based master's program in the field of the musculoskeletal health and disease and leading to authorization as chiropractor should be regarded as a Norwegian national initiative.
- The Ministry of Education and Research must provide adequate financial resources to build up and run the master's degree program.
- The expert panel advises the Ministry against supporting a master's program in musculoskeletal health and disease leading to authorization as chiropractor isolated from related disciplines.
- The expert panel points at the possibility of cooperation between two or more institutions on a national or Nordic level to realize the new master's degree. One example of such a partnership could be Stavanger and Bergen.
- Bergen can be developed into a national center responsible for research and education within the field of medicine and health sciences in relation to the musculoskeletal system.
- The expert panel concludes that a new master's program directed towards health and disease within the musculoskeletal system can be centered at the Department of Public Health and Primary Health Care at the University of Bergen.

- The expert panel advises against the establishment of a mono-professional master's program in chiropractic at the University of Stavanger.
- In case none of the above-mentioned possibilities can be implemented, the panel does not recommend a Norwegian master's program with the aim of educating candidates to work as a chiropractor, but recommends that Norway continues to send students abroad for the relevant university education.

1 Evalueringens mål, mandat og gjennomføring

1.1 Formål og bakgrunn

Kunnskapsdepartementet besluttet tidlig i 2010 å evaluere forskning i Norge innenfor muskel- og skjelettlidelser. En slik evaluering skal både danne grunnlag for videre planer for forskning i feltet og dessuten utgjøre et kunnskapsgrunnlag i arbeidet med å opprette en utdanning rettet mot en yrkespraksis som kiropraktor i Norge.

1.1.1 Bakgrunn

Denne fagevalueringen er blitt iverksatt på bakgrunn av en anmodning fra Stortinget om at det skal legges til rette for etablering av en kiropraktorutdanning i Norge gjennom forskning på feltet og dermed oppbygging av lærerkrefter for en slik utdanning. Videre anbefales det i en rapport fra det daværende Sosial- og helsedirektoratet i 2006, [...] ”det etableres en nasjonal enhet for forskning for fagutvikling innen muskel- og skjelettlidelser der kiropraktikk gis særlig høy prioritet. Enheten bør ta sikte på å bygge opp dokumentasjon og kunnskapsgrunnlag for vurdering av en framtidig nasjonal kiropraktorutdanning om 5–10 år.” (Sosial- og helsedirektoratet 2006).

1.2 Mandat og arbeidets organisering

Ekspertpanelets mandat var å gi en samlet vurdering av den faglige standarden på forskningen og på forskningsmiljøene i Norge innenfor muskel- og skjelettlidelser. Vurderingen skulle gjøres med et tverrvitenskapelig perspektiv. Oppdraget var likevel avgrenset til forskning tematisk knyttet til “kiropraktors fagfelt og yrkesutøvelse”. Det inngikk *ikke* i mandatet å ta stilling til kiropraktikk som akademisk emne. Panelet ble bedt om selv å utforme kriterier for hvilke faglige temaer innenfor forskningen på muskel- og skjelettlidelser som skal inngå – tematiske kriterier. Panelet skulle også utforme kriterier som det ville vektlegge i sine vurderinger av de ulike fagmiljøene – miljøkriterier. Kriteriene skal være tydelige overfor miljøene som evalueres og eksplisitte i evalueringsrapporten.

Panelet tok i sine vurderinger av forskningsmiljøene utgangspunkt i Kunnskapsdepartementets ”SAK-strategi” (samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon). Strategien bygger på erkjennelsen av at solide fagmiljøer med høy kvalitet forutsetter utstrakt arbeidsdeling og samordning mellom institusjonene.

Mandatet ber om at forskningen vurderes ut fra en internasjonal standard, samtidig som utvalget skal ta hensyn til nasjonale forhold og behov, samt fagmiljøenes tilgang på ressurser. Utvalget skal på bakgrunn av en vurdering av forskningens styrker og svake sider, evaluere de ulike forskningsmiljøenes muligheter til å etablere en

kiropraktorutdanning i Norge. Det skal her blant annet legges vekt på om miljøene oppfyller de kriterier til et studieprogram på høyere nivå som NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanning) stiller. Mandatet ber konkret om anbefalinger om mulig aktuelle forskningsmiljøer som kan bygge opp et femårig masterstudium i kiropraktikk i Norge.

Det bes om en vurdering av:

forskningens vitenskapelige kvalitet og relevans
miljøenes faglige tyngdepunkter, forskningsstrategier og potensialer
finansieringsstruktur og finansieringsmuligheter for forskningsfeltet i Norge
kompetansesituasjonen på forskningsfeltet i Norge
rekrutteringssituasjonen på forskningsfeltet i Norge (stipendiater og doktorgradsproduksjon)
de aktuelle miljøenes potensial for å utvikle et studieprogram innen kiropraktikk som oppfyller NOKUTs krav til matergradsprogram.

1.2.1 Arbeidets organisering og fremdrift

Kunnskapsdepartementet oppnevnte et ekspertpanel bestående av:

Professor Stefan Lohmander (leder) Lunds Universitet, Lund

Professor Jan Hartvigsen,¹ Syddansk Universitet, Odense

Professor Ingrid Lundberg, Karolinska Institutet, Stockholm

Professor Ewa Roos, Syddansk Universitet, Odense

For utfyllende opplysninger, se vedlegg 2, CV-er for ekspertpanelets medlemmer.

Kunnskapsdepartementet utlyste i mars 2010 en anbudskonkurranse om oppgaven som faglig sekretariat for ekspertpanelet.² Den ble vunnet av NIFU, Nordisk institutt for studier av forskning og høyere utdanning. Forsker 2 Vera Schwach fra NIFU har vært panelets faglige sekretær.

Ekspertpanelet har hatt tre møter:

Første møte ble holdt i april 2010 i Oslo: På dagsorden stod drøftinger av mandatet, vurderingskriterier og utarbeidelse av en mal for egevalueringer fra de potensielt aktuelle fagmiljøene. Dessuten ble fremdriftsplanen for arbeidet bestemt. På dette første møtet deltok Kunnskapsdepartementet og ga panelet en innføring i bakgrunnen for denne evalueringen.

¹ Hartvigsen har felles veiledning av en Ph.D.-student sammen med prof. Alan Breen. Breen var med i gruppen som representerte Stavanger i dialogen med fagmiljøene 12.10. 2010. Ekspertpanelet anser Hartvigsen som habil for å utføre dette evalueringsoppdraget.

² Kunnskapsdepartementet, Universitets- og høyskoleavdelingen Lena Engfeldt, tilbud saksnummer 20100149/ 2010, ved ”sekretariatstjenester ved bistand til ekspertpanel”.

Andre møte ble holdt 17. august 2010 i København (Kastrup): På agendaen stod gjennomgang og drøfting av fagmiljøenes egne evalueringer og publikasjoner og dessuten forberedelse til møter med fagmiljøene senere på høsten.

Tredje møte ble holdt på Gardermoen. Det begynte om kvelden 11. oktober og varte hele dagen 12. oktober. På sakskartet stod videre arbeid med evalueringens sluttrapport, dialoger med inviterte fagmiljøer og oppsummeringer av disse.

Beskrivende deler av evalueringsrapporten er blitt forelagt de to fagmiljøene som sendte inn egne evalueringer for opprettinger av faktiske feil og misforståelser, før rapporten ble endelig ferdigstilt og oversendt Kunnskapsdepartementet.

1.2.2 Innbydelse til å delta i evalueringen

Evalueringen skulle omfatte fagmiljøer som av de medisinske fakultetene eller av de regionale helseforetakene utpekes som relevante forskningsmiljøer innen muskel- og skjelettlidelser i Norge. Ekspertpanelet la til grunn følgende kriterier for å bli vurdert:

- Fagmiljøet skal drive medisinsk og/eller helseforskning på internasjonalt nivå. Det vil være en fordel at det i fagmiljøet forskes på temaer innenfor muskel- og skjelettlidelser.
- Fagmiljøet skal ha en størrelse over en kritisk masse. Kritisk masse er i denne sammenhengen definert som minimum fire forskerårsverk, fortrinnsvis i hovedstilling og på minimum førstestillingsnivå (postdoktor, førsteamanuensis og seniorforskernivå).

Kunnskapsdepartementet sendte i mai 2010 ut innbydelse til deltakelse til alle Regionale helseforetak i landet og dessuten til alle de seks universitetene, se vedlegg 4 for fullstendig adresseliste.

Ved fristens utløp hadde to fagmiljøer meldt sin interesse for å delta i evalueringen. De to var i alfabetisk rekkefølge: Forsknings- og faggruppen i fysioterapi ved Institutt for samfunnsmedisinske fag, Det medisinsk-odontologiske fakultetet, Universitetet i Bergen (for enkelhets skyld forkortet til Universitetet i Bergen) og for det andre Forskningsmiljøet ved Stavanger Universitetssjukehus og Universitetet i Stavanger (forkortet til Universitetet i Stavanger).³

³ Forskningssjef i Helse Sør-Øst Øystein Krüger meddelte fagsekretæren i telefon 29.10.2010 at Oslo universitetssykehus, så vel som Diakonhjemmet sykehus, har vurdert situasjonen, men har funnet å avholde seg fra å delta i evalueringen, heller ikke Universitetet i Oslo ønsket å delta.

1.3 Vurderingsgrunnlaget

Ekspertpanelet la følgende innsendte dokumenter og muntlige opplysninger til grunn for sine vurderinger:

Egenevalueringer fra forskningsmiljøer

Den overordnede hensikten med selvevalueringene var å få fram tematiske tyngdepunkter, så vel som sterke og svake sider ved forskningsaktiviteten. Miljøenes evne og vilje til å etablere eller samarbeide med et lærested om etablering av en kiropraktorutdanning dersom det skulle bli aktuelt, stod også sentralt. Egenevalueringene skulle dekke, og legge størst vekt på, de seneste fem årene, fra 2005 til 2009. Den omfattet spørsmål om faglige tyngdepunkter, forskningsstrategier/-planer, forskningsfinansiering og finansieringsmuligheter, kompetanse- og rekrutteringssituasjon. Utsendte spørsmål og ønsker om dokumentasjon og informasjon er vedlagt rapporten som vedlegg nummer 4.

CV-er, lister over publikasjoner 2005–2009 og ti faglige arbeider fra hvert miljø

Fagmiljøene ble bedt om å levere individuelle CV-er, publikasjonslister for perioden 2005 til 2009 for sine forskere, samt sende inn elektroniske kopier av inntil 10 av miljøets publikasjoner til panelets vurdering. Miljøene valgte selv ut hvilke publikasjoner som skulle vurderes særskilt. Ekspertpanelet ba om en kort begrunnelse for utvalget, basert på både en kvalitetsmessig og en tematisk vurdering.

Publikasjonslistene og de utvalgte faglige arbeidene dannet grunnlag for en samlet vurdering av forskningens profil og omfang, med særlig henblikk på å vurdere faglige tyngdepunkter, bredde og standard. CV-er, publikasjonslister og utvalgte arbeider dannet til sammen grunnlaget for en evaluering av faglig kvalitet og produksjon, vurderingene ble gjort i forhold til en internasjonal faglig standard.

Intervjuer med fagmiljøer

På bakgrunn av miljøenes egnevalueringer inviterte ekspertpanelet til en utdypende samtale. Intervjuene skulle gi anledning til å utdype forhold beskrevet i egnevalueringen. Hensikten var å belyse faktorer av betydning for fagmiljøet, slik som dets organisatoriske rammebetingelser og faglige oppgaver – forskningsledelse og pågående forskning. Det ble gjennomført halvannen time lange intervjuer med fagmiljøene fra henholdsvis Bergen og Stavanger den 12. oktober 2010 på Gardermoen lufthavn.

1.4 Ekspertpanelets anmerkninger til evalueringens opplegg og gjennomføring

Evalueringen var lagt opp slik at kun fagmiljøer som meldte seg selv, kom i betraktning. Slik har panelet måttet begrense vurderingene til dem som sendte inn egevalueringer og har ikke kunnet ta i betraktning andre, eventuelt relevante fagmiljøer. Oppdraget har sine klare begrensninger. Panelet hadde gjerne sett at Kunnskapsdepartementet hadde foretatt en bredere undersøkelse av det relevante forskningsfeltet, muskel og skjelett, nasjonalt. En slik kartlegging kunne ha inkluderte bruk av bibliometriske metoder som ville ha gitt relevante og sentral informasjon om forskningstemaer, forskningens publisering og dens profil. Med den valgte fremgangsmåten kan det finnes relevant kompetanse innenfor forskningsfeltet som ikke har kommet fram, og/eller muligheter for å koble miljøer for å realisere en masterutdanning som ikke er synliggjort. Dette beklager ekspertpanelet.

2 Panelets betraktninger om kunnskapsfeltet

Det kunnskapsfeltet som skal vurderes på nasjonalt nivå i denne evalueringen er bevegelsesapparatet, spesielt muskel og skjelett. Målet med evalueringen er å vurdere pågående relevant forskning, og se den i sammenheng med muligheter for opprettelse av en relevant utdanning i Norge på masternivå. I dette kapitlet redegjør ekspertpanelet for sine tanker om kunnskapsfeltet. Disse normative refleksjonene utgjør en bakgrunn og et premissgrunnlag for de konklusjonene panelet trekker i evalueringens konkluderende kapittel. På denne måten ønsker panelet å gjøre sine forutsetninger og implisitte antakelser eksplisitte. Selv om evalueringen er konsentrert om forskning og utdanning på høyere nivå, ønsker panelet å se kunnskapsfeltet i et samfunnsperspektiv, spesifisert til pasienters behov og helsevesenets svar på disse utfordringene og muligheter til å diagnostisere, behandle og forebygge disse lidelsene. Kapitlet inneholder slik noen allmenne refleksjoner, men også begrepsdrøftinger der ekspertpanelet redegjør for hvordan det forstår kunnskapsfeltet muskel og skjelett. Dernest belyser panelet forskning og eksisterende masterutdannelse på tilgrensende felt med tanke på hvordan en ny mastergrad innenfor muskel- og skjelett med vekt på kiropraktikk kunne inngå i et tverr- og flerfaglig felt.

Samfunn, helsevesen og forskning

Helsevesenets oppgaver forbundet med menneskenes bevegelsesapparat er betydelige. Samlet sett er denne typen lidelser en av de største og mest kostbare gruppe blant de somatiske sykdommene. Problemer med bevegelsesapparatet betyr også store tap av livskvalitet for de mange mennesker det rammer. Innenfor området står bevegelsesapparat muskel og skjelett sentralt. Muskel- og skjelettlidelser / problemer / sykdommer / besvær (for enkelthetsskyld ofte kalt lidelser videre i teksten) har rammet og vil ramme en rekke mennesker. Slike lidelser er blant de hyppigste årsakene til uføretrygd i Norge. Gitt det høye antallet pasienter som har eller vil få problemer med muskel- og skjelett, finnes det trolig et samfunnsmessig udekket behov når det gjelder behandlinger av denne typen lidelser. Dessuten vil andelen eldre mennesker i befolkningen øke, og de stiller større krav til livskvalitet enn tidligere generasjoner gjorde. I de 20–30 kommende årene vil flere av dem trenge behandlinger for muskel- og skjelettlidelser. Det må bygges opp et sammenhengende helsevesen som ivaretar mennesker med slike lidelser både i sykehus og i primærhelsetjenesten.

Ekspertpanelet mener norske helse- og utdanningsmyndighetene må ha i mente at det samlet sett vil bli en stor etterspørsel etter kunnskap, diagnostikk og behandlinger av problem i bevegelsesapparatet. Et slikt faktum kan motivere for en ytterligere satsning inn mot muskel- og skjelettfeltet. Sett fra et samfunnsmessig synspunkt er det behov for forskning som kan legge et evidens basert grunnlag for presis diagnose, en bedret behandling og, ikke minst, drive forebygging. Å styrke forskningen på muskel- og skjelettlidelser i Norge, kan altså bidra positivt og det på flere måter:

- til å fremme medisinsk og helsefaglig forskning allment
- til å fremme samfunns mål utenom forskningen selv, slik som bedre livskvalitet for pasienter, færre og/eller kortere sykemeldinger.

Muskel og skjelett og kiropraktikk

Fagområdet medisin og helse spenner vidt. For det kunnskapsfeltet som skal vurderes i denne evalueringen, står muskel- og skjelettlidelser i sentrum. For innsikt, forebygging, diagnose og behandling trengs det både relevant kunnskapsdannelse og kompetente behandlere. Slik er dagens medisinske og helsefaglige forskning og utdanning morgendagens sykdomsbehandling og helsevesen. Dagens studenter blir morgendagens utøvere av denne kunnskapen.

Kiropraktikk er et fagfelt spesialisert på å forstå/diagnostisere og behandle og/eller lindre lidelser i muskler og skjelett. Kiropraktikk stammer fra gammelgresk og betyr å utføre med hendene. Og ordets betydning samsvarer godt med det som tradisjonelt har vært kiropraktorens behandling; mekaniske problemer i ledd i ryggstølen, men også i ekstremitetene blir manipulert ved hjelp av et spesifikt håndgrep for å gjenopprette en normal funksjon i bevegelsesapparat og nervesystem. Den opprinnelige behandlingen med vekt på det manuelle, har siden 1970-tallet fått et bredere faglig og vitenskapelig fundament. Dagens kiropraktikk har ved siden av diagnose og behandling, i økende grad en tredje oppgave, forebygging.

Fra 1970-årene av økte forskningsinnsatsen i kiropraktikk og siden 1990-tallet med en økning i interessen for behandlingsmåter. Per 2010 er forskning innenfor kiropraktikk etablert med egne vitenskapelige tidsskrifter og spesialiserte faglige fora internasjonalt. Dessuten inngår kiropraktorer i tverrfaglige, nasjonale og internasjonale forskningsfora, og de publiserer bredt, overveiende i medisinske tidsskrifter. I et internasjonalt perspektiv forskes det på epidemiologi, sykdomsmekanismer, diagnose; videre studeres behandlingsmetoder og et bredt spekter av behandlingsmåter drøftes. I tillegg gjøres det i dag utredninger og andre studier om forebygging. Panelet vil understreke betydningen av at forskning innenfor kiropraktikk ikke foregår isolert, men i nær tilknytning til og samarbeid med tilgrensende fagfelter som for eksempel medisin, manuell terapi og fysioterapi.

Forskning i muskel og skjelett med et bredt fokus og i samarbeid med fagdisipliner/-miljøer i fagområdet medisin og helse

Ekspertpanelet legger til grunn for sin evaluering en forståelse av at rygg og nakke ikke fungerer isolert, derfor bør det tematiske fokuset innenfor forskning på muskel- og skjelett ikke være for snevert. Det mener derfor at forskningen i feltet bør foregå gjennom aktivt samarbeid mellom relevante medisinske og helsefaglig miljøer. Panelet tenker seg at forskningen på temaet muskel- og skjelett inngår som et spesialisert felt innenfor en større flerfaglig og forhåpentligvis tverrfaglig innrettet medisinsk og helsefaglig faggruppe.

Panelet ser at det kan være utfordrende for et ungt forskningsfelt å arbeide innenfor et større medisinsk og/eller helsefaglig miljø. Det vet at det finnes mange spenninger, og at løpende diskusjoner foregår om grenseoppganger mellom faggrupper innenfor medisin og helse, herunder mellom for eksempel forskere innenfor allmenn medisin, ortopedi, revmatisme, fysioterapi, manuell terapi og kiropraktikk. Panelet anser likevel at forskning innenfor kiropraktikk og andre manuelle behandlingsformer vil bli styrket kvalitetsmessig gjennom samspill og faglige debatter innenfor en større faglig setting.

Kritisk masse

Forskning på muskel- og skjelettlidelser vil styrkes ikke bare ved å åpne seg mot et aktivt samarbeid med tilgrensende fagmiljøer innenfor medisin og helsefag. Den vil også styrkes ved at hvert fagmiljø har en størrelse over en kritisk masse og ikke ved oppsplitting i flere små miljøer som hver er under en kritisk masse. Et fagmiljø bør bestå av minst 4–5 personer med minst førstestillingskompetanse (seniorforskernivå) som har hovedstilling ved enheten.

Samarbeid – nasjonalt, nordisk og internasjonalt

Panelet antar at dobbeltarbeid – at flere fagmiljøer i landet driver med det samme – som regel ikke fører til bedre forskningskvalitet, men at samarbeid miljøene i mellom på institusjonelt og individuelt nivå kan styrke den faglige kvaliteten og nivået. Økt integrasjon mellom forskning i de ulike nordiske landene kan også styrke forskningsfeltet samlet sett. Annet internasjonalt samarbeid står også sentralt. Det kan være på institusjonelt nivå, på individ- og/eller på prosjekt/programnivå. Gevinsten ved samarbeid kan først og fremst bedømmes ut fra oppnådde resultater og ikke ved intensjoner og planer om samarbeid.

En forskningsbasert utdanning ved en medisinsk eller helsefaglig enhet

Panelet mener prinsipielt at klinisk virksomhet i muskel- og skjelettlidelser forbedres gjennom systematisk og samordnet opplæring og forskning. Den oppgaven som en ferdig utdannet person innenfor muskel- og skjelettlidelser skal utføre i helsevesenet sammen med en tematisk bredt anlagt forskningsinteresse bør være styrende for utformingen av en høyere utdanning. Panelets synspunkt inkluderer også kiropraktorer. Utdannelsen bør faglig sett inkludere de tre hovedelementene: diagnose, behandling og forebygging. Den bør omfatte opplæring i en rekke basal medisinske fag, videre epidemiologi, sykdomsmekanismer, foruten etikk; dessuten bør opplæringen inneholde klinisk praksis i et tverrfaglig miljø like så vel som forskningstrening i form av vitenskapsteori og oppgaveskriving. Et mål for utdannelsen må være å sikre at kiropraktorer kan fylle en funksjon på en god måte i helsevesenet. Summa summarum når en kiropraktor stiller diagnoser, behandler og forebygger, så skal utdannelsen være på et nivå og ha en faglig innretning som kvalifiserer kandidaten vel til hans/hennes yrkespraksis.

Panelet vil hevde at et livskraftig og kvalitativt godt forskningsmiljø er en nødvendig base for en masterutdannelse som kan føre fram til et yrke som kiropraktor. Derfor bør en utdannelse innenfor muskel- og skjelettlidelser skje ved et universitet eller en høyskole. Den bør være et femårig løp og føre fram til en mastergrad. Panelet mener at muskel og skjelett må stå i sentrum, men at utdannelsen samtidig må ha et fokus som er bredt og ta hensyn til de mange ulike oppgaver ferdige kandidater kan stå overfor i sin arbeidsdag og gi rom for senere spesialiseringer enten ved etterutdanninger og/eller forskerutdannelse. For å sikre både faglig konsentrasjon og kunnskapsmessig bredde bør utdannelsen foregå innenfor et flerfaglig/tverrfaglig sammensatt forskningsbasert læringsmiljø. Panelet stiller seg derfor prinsipielt meget skeptisk til eventuelle etableringer av en adskilt og monofaglig utdannelse rettet mot kiropraktikk i snever forstand.

Nærmere om universitetsutdannelsens struktur, lengde og lokalisering

Ekspertpanelet tenker at utdannelse innenfor feltet muskel- og skjelettlidelser skal være et femårig løp fram til en avlagt mastergrad for å sikre de nødvendige kvalifikasjoner. Panelet anser følgende to alternative studieforløp for realistiske:

- en femårig integrert masterutdanning etter tre + to år modellen
- en treårig "helsevitenskapelig bachelor", altså en felles grunnutdanning for eksempel odontologi, medisin, ernæringsvitenskap, fysioterapi, deretter en toårig spesialisering på masternivå innenfor muskel og skjelett.

Panelet ser at det kan være utfordrende å starte opp en ny spesialisert utdannelse innenfor muskel- og skjelettlidelser. Det mener at en samlokalisering med tilgrensende pågående forskning og utdannelse vil kunne gi en god utnyttelse av lærerkrefter, tilgjengelige økonomiske ressurser og fasiliteter. Panelet understreker at det har stor betydning at faglig opplæring og veiledning både på bachelornivå, men ikke minst på masternivå og på Ph.D.-nivå holder et kvalitativt høyt nivå. I sin bedømmelse av fagmiljøene og samlet sett vil det bli lagt stor vekt på dette punktet

Akademisk grad og profesjonstittel

Gradstittelen ved fullført masterutdannelse kan være en annen enn yrkestittelen. Dette kan bidra til å trekke et skille en akademisk utdannelse og profesjonsutøvelse. En turnustjeneste/kvalifiseringstid med obligatorisk praksis før autorisasjon for yrkesutøvelse gis vil også understreke dette skillet. En slik ordning er kjent fra for eksempel medisin, der en medisinsk kandidat må gjennomføre en turnustjeneste for å oppnå yrkestittelen lege. På samme måte må en kandidat med juridisk eksamen kvalifisere seg gjennom praksis til yrkestittelen advokat.

Sertifisering av masterutdannelse

Profesjonsorganisasjonene, Det europeiske rådet for kiropraktorutdannelse (European Council on Chiropractic Education, ECCE) eller det internasjonale rådet (The Councils on Chiropractic Education International, CCEI), vil trolig ha mindre betydning for å sertifisere utdannelsene. Mer sentrale vil de nasjonale organene for kvalitetssikring stå, slik som NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanning) i Norge eller Högskoleverket i Sverige.

Bevegelsesapparat, kunnskap og helsevesen – kiropraktikk og andre yrkesutøvere

Kiropraktorer er som nevnt ikke alene om å forske på feltet bevegelsesapparat, de har forskerkolleger blant fysioterapeuter, manuell terapeuter, medisinske spesialister innenfor ortopedi og revmatologi. Og innenfor helsevesenet er kiropraktorer en av flere yrkesutøvere som arbeider med menneskets bevegelsesapparat, på samme måte som i forskning har de følge av andre yrkesutøvere som medisinerer med spesialutdannelse, naprapater, fysioterapeuter og manuelle terapeuter. Disse yrkesgruppene har ulike utdannelsesbakgrunn, delvis av forskjellig lengde og kan slik sett holde ulike nivåer.

Slik som for kiropraktorer finnes det heller ingen nasjonal utdannelse til naprapat i Norge. Den svenske utdannelsen som mange naprapater som praktiserer i Norge har, varer fire år pluss et års praksis. Denne naprapatutdannelsen har til nå ligget utenfor universitetssystemet. En svensk evaluering konkluderte i november 2010 med å foreslå at utdannelsen heves til et universitetsnivå og samordnes med andre forskningsbaserte utdannelsen innenfor bevegelsesapparatet inkludert muskel- og skjelett (Högskoleverket, 2010).

Fysioterapi er en utdannelse på bachelornivå som gir tittelen fysioterapeut. Fysioterapi utdannelsen på lavere grad kan bygges ut med en master. Det tilbys ulike typer masterprogrammer innenfor fagfeltet fysioterapi i Norge: master i fysioterapivitenskap og master i manuelle terapi ved Universitetet i Bergen; master i nevrologisk fysioterapi ved Universitetet i Tromsø; master i klinisk fysioterapi ved Høgskolen i Bergen og master i idrettsfysioterapi ved Norges idrettshøgskole.⁴ Mastergraden i manuell terapi skiller seg fra de øvrige mastergradene, for kun kandidater med fullført grad i manuell terapi har rett til å være såkalt primærkontakt for pasienter med muskel- og skjelettlidelser. Det betyr at de er sykemeldende behandlere og kan både sykemelde pasienter og henvise dem til annen behandling. De øvrige fagspesifikke masterstudiene for fysioterapeuter gir ingen slik rett. Den kliniske opplæringen i studiet er avgjørende for hvilke utdannelser som gir rett til å være sykemeldende behandler.

I Norge kan både praktiserende leger, manuelle terapeuter og kiropraktorer være primærkontakter for pasienter med muskel- og skjelettlidelser. Det vil si at de er

⁴ www.hib.no; www.nih.no; www.uib.no og www.uit.no

sykemeldende behandlere og har rett til å sykemelde (inntil 12 uker for kiropraktorer og manuelle terapeuter), henvise til legespesialist, til annen relevant behandling, til røntgen og billeddiagnostikk som computertomografi (CT) og magnetisk resonanstomografi (MR).⁵ Slik sett har manuelle terapeuter og kiropraktorer, med noen små forskjeller, omlag samme myndighet i helsevesenet.

Mens autorisasjon som helsepersonell gis fysioterapeuter ved fullført bachelorgrad i fysioterapi pluss praksis, så får kiropraktorer sin autorisasjon som helsepersonell ved fullført kiropraktorutdannelse og praksis ved en institusjon sertifisert av det europeiske rådet for kiropraktorutdannelse (European Council on Chiropractic Education, ECCE) eller det internasjonale rådet (The Councils on Chiropractic Education International, CCEI). I tillegg må kandidatene gjennomgå ett års turnustjeneste og for å praktisere, gjennomføre et kurs i trygdefaglige emner.⁶

Bestått eksamen som master i manuell terapi for fysioterapeuter ved Universitetet i Bergen er per 2010 den eneste norske mastergraden som gir rett til å være sykemeldende behandler som manuell terapeut. Kandidater med mastergrader i manuell terapi fra utlandet kan søke om autorisasjon i Norge. For å oppnå det må de gjennomfører tre kurs som inngår i den norske utdannelsen, men ofte ikke i de utenlandske. Det gjelder et kurs i radiologi, et annet i differensialdiagnostikk og laboratoriearbeid og dessuten et om trygdefaglige emner.⁷

⁵ <http://www.lovddata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20051221-1668.html>

⁶ www.kiropraktikk.no, lest 17.11.2010.

⁷ www.fysio.no, lest 29.09.2010.

3 Forskningsmiljøer og utdanningstilbud

De to fagmiljøene som meldte sin interesse for å delta i evalueringen var: *Forsknings- og faggruppen i fysioterapi* ved Institutt for samfunnsmedisinske fag ved Det medisinsk-odontologiske fakultetet, Universitetet i Bergen (forkortet til Bergen) og *Forskningsmiljøet ved Stavanger Universitetssjukehus og Universitetet i Stavanger* (forkortet til Stavanger). Ekspertpanelet har bedømt forskningens vitenskapelige kvalitet med vekt på dens relevans for feltet muskel- og skjelettlidelser, de institusjonelle rammene, miljøenes samarbeidsmønstre og deres forskningsstrategier og har dessuten vurdert fagmiljøenes planer og potensialer. Panelet har videre sett på mulighetene for å realisere et masterprogram innenfor feltet bevegelsesapparat, muskel- og skjelettlidelser bredt forstått. Vurderingene er tuftet på dokumentstudier, fagmiljøenes egne evalueringer og et dialogmøte med fagmiljøene høsten 2010.

3.1 Institusjonelle rammer og forskningsaktivitet

I dette delkapitlet beskriver og vurderer panelet nåværende og planlagt vitenskapelig aktivitet fram til 2015. Ekspertpanelet evaluerer pågående forskning ut fra dens tematiske, teoretiske, metodiske og empiriske orienteringer. Det bedømmer fagmiljøets omfang, deres styrker og svakheter. Panelet legger vekt på at et minimumskrav til en kritisk masse bør være innfridd. Det vil si at minimum fire–fem personer med minst førstestillingskompetanse (seniorforskernivå) har sin hovedstilling ved enheten. Panelet ser på hvilken faglig rolle forskerutdanning og Ph.D.-stipendiater har, herunder forholdet mellom stipendiatenes faglige profil og den øvrige forskningens. Videre vurderer panelet det enkelte miljøet i en nasjonal, nordisk og internasjonal kontekst.

I sin bedømmelse av muligheter for å opprette et nytt masterprogram med et tyngdepunkt på kiropraktikk har panelet lagt vekt på forskningsmiljøets tematiske og metodiske tyngdepunkter, dets faglige kapasitet og vitenskapelige resultater. Panelet har sett på de institusjonelle og finansielle rammene for et nytt masterprogram og de planer som er lagt for det.

3.1.1 Universitetet i Bergen

Fagmiljø

Forskningsgruppen i fysioterapi og faggruppen for masterstudier i fysioterapi ved Institutt for samfunnsmedisinske fag utgjør den organisatoriske rammen for forskning og utdanning innenfor muskel- og skjelettlidelser. Dette miljøet i fysioterapi begynte etter eget utsagn med blanke ark tidlig på 1990-tallet. I 1991 etablerte Universitetet i Bergen et hovedfag i fysioterapi, og la det til det daværende medisinske fakultetet og Institutt for samfunnsmedisinske fag. Virksomheten følger en tradisjonell universitetsmodell, det vil si

at det vitenskapelige personalet er blitt ansatt for å drive, i dette tilfellet to masterutdannelse, veiledning av Ph.D.-stipendiater, og ved siden av utføre egen forskning. Oppbyggingen av et forskningsmiljø innenfor fysioterapi/manuell terapi har gått parallelt med oppbyggingen av først et studietilbud på høyere nivå og så et neste tilbud. Per sommeren 2010 bestod forsknings- og faggruppen av fire vitenskapelige heltidsstillinger på første- og toppstillingsnivå. Dessuten arbeider åtte vitenskapelig ansatte i bistillinger, hver hadde en stillingsandel på 20 prosent. Det vitenskapelige personalet i bistillinger har variert bakgrunn fra medisin og helsefag. Utsendinger fra miljøet understreket under dialogmøtet i oktober 2010 at det foregikk mye samarbeid internt på instituttet, både når det gjaldt forskning, forskerutdanning og pågående masterutdanninger.

Under dialogmøtet ble det også bemerket at det hadde tatt tid å utvikle forskningsfeltet fysioterapi/manuell terapi som er en yngre faggruppe innenfor fagområdet medisin og helse. Initialt hadde det også vært noe vanskelig å få aksept for ambisjoner om å bygge et topp helsefaglig forskningsmiljø ved Instituttet for samfunnsmedisinske fag og Det medisinsk-odontologiske fakultetet, men at holdningene til helsefaglig forskning nå var i ferd med å endres.

Totalt har 16 stipendiater doktorert siden 2000, 10 av dem siden 2005. Sommeren 2010 var 15 stipendiater tilknyttet fagmiljøet. Deres prosjekter utgjør til sammen en vifte av emner som alle er relatert til muskel- og skjelettproblemer og nevrorehabilitering.

Utdanningstilbudet er også gradvis blitt utvidet og omfatter nå ansvaret for to masterprogrammer: master i helsefag– kliniske masterstudium for fysioterapeuter i manuellterapi (MMT) og master i helsefag – fysioterapivitenskap. Omfanget på masterprogrammene er totalt 40–50 studenter. I manuell terapi tas det opp et kull på 24 fulltidsstudenter og i fysioterapivitenskap vel 10 studenter hvert år (se også avsnitt om masterutdanninger).

Problematiske forhold for fagmiljøet er at Universitetet i Bergen ikke har øremerket noen midler til muskel- og skjelettforskning, og det er heller ingen særskilte midler avsatt fra universitetet til Ph.D.-stipendiater på dette feltet. Videre bortfalt et professorat i 2009.

Master- og doktorutdanningen, samt deler av forskningen, er delvis eksternt finansiert (se mer under avsnittet finansiering nedenfor).

Ekspertpanelets vurdering:

Miljøet synes å være meget produktivt når det gjelder produksjonen av doktorander og drive god veiledning både på doktor- og på masternivå. Faggruppen er muligens tilstrekkelig, men trolig i knappeste laget, for å drive undervisning og opplæring i det omfang personalet her gjør. Bistillingene utgjør et godt supplement til den faglige ekspertisen i miljøet, både med hensyn til faglig spredning og balansen mellom akademisk og klinisk basert kunnskap.

Nåværende forskningsaktivitet, kvalitet og relevans

Den teoretiske rammen for forskningen er en biopsykososial forståelse, noe som gjør at en rekke kvantitative og kvalitative metoder ganske selvfølgelig tas i bruk.

Prosjektene faller i følgende tematiske kategorier:

- *klinisk forskning* som omfatter flere randomiserte kliniske undersøkelser, forskningsundersøkelser og diagnostiske metoder, videre funksjonstester og klinimetrisk forskning,
- *kvalitativ forskning* som omfatter undersøkelser knyttet til erfaringer med å leve med langvarige, generelle muskel- og skjelettsmerter samt studier som tar for seg læringsprosesser og kroppsbevissthet hos pasienter med kroniske rygg- og nakkelidelser,
- *translasjonsforskning* som omfatter forskning om dose–respons forholdet når pasienter tar i bruk fysiske virkemidler (laser) og ved diagnostiske tester og dessuten forskning på inflammatoriske mekanismer ved skiveprolaps.

En rekke forskningsprosjekter er forankret i gruppen, flesteparten av dem, 14 prosjekter, er Ph.D.-prosjekter.

De siste fem årene har fagmiljøet i gjennomsnitt utgitt 20 publikasjoner årlig. Flesteparten av arbeidene er vitenskapelige artikler med fagfelleevaluering ("peer-review"), men arbeidene omfatter også populærvitenskapelige utgivelser og kapitler i antologier.

Det innsendte materiale gir panelet inntrykk av en god og dyptgående forståelse av feltet muskel- og skjelettlidelser forstått i en biopsykososial ramme, en forståelsesramme som naturlig fører til bredde i forskningen. Denne bredden utmyntes i publikasjoner i anerkjente, internasjonale tidsskrifter, noe som igjen indikerer kvalitet i forskningen.

Ekspertpanelets vurdering:

Bergen er en forskergruppe med en kritisk masse og er velfungerende med hovedtyngde på fysioterapi/manuell terapi og har en utmerket publiseringsrate av kvalitativt god forskning.

Finansiering

Virksomheten i Bergen er internt finansiert ved at det vitenskapelige personalet har fast ansettelse, på heltid eller på deltid. Derimot er en relativt stor andel av driftsmidlene eksterne. Under dialogmøtet i oktober 2010 anslo utsendingene, en 60–40 fordeling, slik at 60 prosent av midlene var interne, mens den eksterne finansieringen utgjorde 40 prosent. Internt på universitetet er de økonomiske forholdene meget stramme og særskilte satsinger kommer lett i en skvis i trange tider, mente miljøet selv. Det savner øremerkede stipendiatstillinger med finansiering fra universitet innenfor forskning på muskel- og skjelettlidelser (Egenevaluering, Bergen 2010: 6). Faggruppen har også nylig mistet et professorat. I 2008 måtte gruppen kjempe mot nedleggelse av masterstudiet i manuell terapi, fordi det manglet finansiering. Dette på tross av at dette masterstudiet er det eneste i

sitt slag i Norge (Egenevaluering, Bergen 2010: 8). Den viktigste eksterne kilden for å finansiere både forskning og utdanning er Fond til etter- og videreutdanning av fysioterapeuter. Det finansierte den opplæringen/videreutdannelsen (2001–2004) som i 2005 ble til masterstudiet i manuell terapi og trådte til med finansiering av seminaret for veiledere til studiet i 2007 og 2008 (Vabø og Larsen, 2010: 12). I alt 16 av totalt 32 tidligere og nåværende stipendiater tilknyttet miljøet er blitt finansiert via dette fondet (Egenevaluering, Bergen 2010: vedlegg 1).

Ved siden av dette fondet har faggruppen mottatt noen midler fra Norges forskningsråd gjennom programmet Klinisk forskning (2006–2010), og mindre summer fra internasjonalt hold, EU og nordiske kilder. Faggruppen opplever at med den oppbygning og faglige innretning som deres helseforskning har, er det generelt vanskelig å passe inn i Forskningsrådets programstruktur og få bevilgninger fra rådet. Imidlertid har Forskningsrådet finansiert to postdoktorer.

Ekspertpanelets vurdering:

Fondet er et viktig supplement som gir feltet bevegelsesapparatet fleksibilitet og muligheter til å utprøve prosjekter og realisere utdanninger. Men et privat fond skal ikke erstatte ordinære bevilgninger og ikke være noen unnskyldning for Universitetet i Bergen og Kunnskapsdepartementet til å sikre forskning og utdanning innenfor feltet muskel- og skjelett rimelige vilkår.

Samarbeid

Bergen oppgir å samarbeide både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Fagmiljøet fremhever samarbeidet med Curtin University, Perth i Australia. Det internasjonale samarbeidet omfatter foruten mer individuelt baserte forsker- og prosjektsamarbeider også og et miljøsamarbeid med Nordisk forskningsnettverk for rygglidelser. Prosjektsamarbeid mellom vitenskapelig ansatte/forskere på første- og toppstillingsnivå har resultert i flere publikasjoner og pågående studier (Egenevaluering, Bergen 2010: 5–6).

Fagmiljøet i Bergen samvirker med andre forskergrupper både nasjonalt og lokalt. Lokalt samarbeider faggruppen for fysioterapi med avdelinger ved Haukeland universitetssjukehus. Det har også innledet et samarbeid med Bergen kommune, fordi forskerne ønsker å styrke den kliniske opplæringen og praksis og forskning med utgangspunkt i det kliniske. Akademisk samarbeider miljøet både med andre fakulteter ved Universitetet i Bergen og internt på Institutt for samfunnsmedisinske fag. Ved instituttet er forskning på Eldres helse gitt tematisk prioritert, og trolig vil eldre også bli en sentral brukergruppe for fysioterapi / manuelle behandlinger av ulikeartede muskel- og skjelettlidelser. Forskningen som forsknings- og faggruppen for fysioterapi utfører kan ha en viktig plass innenfor denne satsingen (Dialogmøte med Bergen 12.10. 2010).

Ekspertpanelets vurdering:

Bergen har et relativt begrenset institusjonelt samarbeid internasjonalt, gitt fagmiljøets størrelse og at det er veletablert. Samarbeidet lokalt virker løfterikt for å styrke den kliniske delen av faget, men også for å videreutvikle det metodiske og teoretiske grunnlaget allment innenfor fysioterapi/manuell terapi.

Strategi og fremtidsplaner for forskning og utdanning

Bergen satser videre på emneområder der faggruppen har bygd opp særskilt kompetanse: muskel og skjelettlidelser, balanser og gangfunksjon, nevrorehabilitering og måle- og evalueringmetoder (Egenevaluering, Bergen 2010: 6–7; Dialogmøte med Bergen 12.10.2010). Tematisk planlegger Bergen å arbeide videre med forskning i pasientforventninger, fysiske og psykososiale aspekter ved sykemeldinger og dessuten helsefaglig forskning om modeller for samarbeid mellom (allmenn)praktiserende leger og manuellterapeuter. Gruppen satser på sterkere kontakt med kliniske miljøer og da særlig lokalt i Bergensområdet. Et mål er å forstå bedre sammensatte og komplekse årsaker til muskel- og skjelettlidelser hos pasienter som sykemeldes for denne typen lidelser. Forskergruppen vil kombinere flere typer undersøkelser, de vil studere effekten av ”kognitive og fysioterapeutiske tilnærminger” og se det i sammenheng med betydningen av tiltak på arbeidsplassen for den enkelte og i et samfunnsperspektiv. Satsingen inkluderer bruk av et klassifiseringssystem for pasienter med ikke spesifikke ryggplager utviklet av professor Peter O’Sullivan fra Curtin University (Egenevaluering, Bergen 2010: 3–4).

Både i selvevalueringen og i dialogmøtet ble det uttrykt bekymring for miljøets fremtid, denne bekymringen skyldtes ikke mangel på kvalifiserte folk, tvert imot, men sviktende tilgang på økonomiske ressurser. Fagmiljøet hadde den siste tiden mistet et professorat, og mulighetene for å få faggruppen til å vokse utover de vel 25 forskerne (stipendiater og bistillinger inkludert) som nå er knyttet til miljøet synes begrenset. Sviktende ressurstilgang har allerede gitt seg utslag i at miljøets personale har en høy undervisningsbelastning og også vansker med å utføre sine veiledningsoppgaver i masterstudier (Egenevaluering, Bergen, 2010: 3–4 og Dialogmøte med Bergen 12.10.2010)

Ekspertpanelets vurdering:

Planene fremover gir inntrykk av å være snevre og beskjedne i forhold til det faggruppen faktisk har oppnådd siden starten tidlig på 1990-tallet.

Masterprogram i Bergen

Forsknings- og faggruppen har ansvar for to masterprogrammer i helsefag: klinisk masterstudium for fysioterapeuter i manuell terapi (MMT) og master i fysioterapivitenskap.

På MMT-studiet tas det opp 24 fysioterapeuter hvert andre år, og til masterstudiet i fysioterapivitenskap tas det opp 10 fysioterapeuter hvert år. Gjennomføringsprosenten

innenfor normert tid er svært god på begge programmene. Begge studieprogrammene i Bergen er forskningsrettet, i den forstand at de gir kandidatene opplæring i og erfaring med å gjennomføre mindre kliniske prosjekter, samtidig som faggruppen legger vekt på fagmiljøet og helsevesenets behov for godt kvalifiserte praktikere – de gode klinikere.

Av de to masterprogrammene står MMT nærmest til kiropraktikk, i hvert fall om en tenker på funksjon og rettigheter i helsevesenet. Uteksaminerte kandidater fra MMT-studiet har i likhet med en kandidat med autorisasjon som kiropraktor, rett til å henvise og sykemelde pasienter, de er primærkontakter i helsevesenet. De andre masterutdannelsene i fysioterapi gir ikke de uteksaminerte kandidatene rett til å være sykemeldende behandler. Om Bergen skulle utvide studietilbudet ville det være en spesialisering innen feltet muskel- og skjelettlidelser for fysioterapeuter (Egenevaluering, Bergen 2010: 7). Fag- og forskningsgruppen peker også på den grunnleggende forståelsesrammen som ligger til grunn for utdanningen i fysioterapivitenskapen, inklusive MMT – den biopsykososiale oppfatningen. Mennesket forstås i en samfunnsmessig sammenheng, og ikke begrenset til en medisinsk ramme – en biomekanisk forståelse. Men MMT ivaretar også en biomekanisk tilnærming til pasientene; manipulasjon og/eller mobilisering inngår som en del av den kliniske opplæringen.

Bergen har for øyeblikket ingen ambisjoner om å satse på å opprette en særskilt kiropraktorutdanning i Norge. Motivasjonen synes både å være av faglig og av økonomisk art. Faggruppen i Bergen mener at begge deres masterutdannelse både er forskningsbaserte og dekker et samfunnsmessig behov. For sin del finner ikke faggruppen det hensiktsmessig å opprette et nytt femårig studieprogram (Egenevaluering, Bergen 2010: 8). Videre skriver faggruppen i egnevalueringen: ”Vi synes det er betenkelig dersom utdanningsmyndighetene vil øremerke midler til en utdanningsinstitusjon for oppretting av en norsk kiropraktorutdanning. I 2008 måtte vi ved UiB kjempe mot nedleggelse på grunn av manglende finansiering av masterstudiet selv om dette var det eneste studietilbudet i Norge.” (Egenevaluering, Bergen 2010). Under dialogmøtet i oktober 2010 ble utsagnet utdypet. Bergen er ingen konkurrent til andre fagmiljøer når det gjelder å opprette en masterutdannelse innenfor det kiropraktiske fagfeltet, men innleder gjerne faglig samarbeid med andre (Dialogmøte med Bergen2010).

Ekspertpanelets vurdering:

Bergen kunne, om forholdene lå faglig, praktisk og økonomisk til rette, ta ansvar for et spesialisert studieprogram rettet mot muskel- og skjelettlidelser og kiropraktikk; eller at dette meget kompetente fagmiljøet kunne delta i et samarbeid med andre institusjonen om et masterprogram innenfor muskel- og skjelettlidelser med vekt på manuell terapi og kiropraktikk.

3.1.2 Universitetet i Stavanger

Fagmiljø

Siden 2003 har Stavanger arbeidet aktivt for å få i stand en kiropraktorutdannelse. I bestrebelsene inngår å etablere forskningsaktivitet i feltet. Stavanger har bestrebet seg på å bygge et fag og forskningsmiljø av relevans for kiropraktikk. En kjerne i og en faglig ramme for miljøet er Nasjonalt kompetansesenter for bevegelsesforstyrrelser (NKB) ved Stavanger Universitetssjukehus. Det er ledet av Jens Petter Larsen, og 23 forskere med variert medisinsk/helsefaglig bakgrunn er tilknyttet senteret, noen på heltid, men langt de fleste på deltid. Kompetansesenteret er inndelt i fem fagområder med hver sin leder. De fem lederne har sine faglige tyngdepunkter innenfor henholdsvis plantefysiologi, nevropsykologi, nevrologi med fokus på Parkinsons sykdom, radiologi med tyngdepunkt i sentralnervesystemet (CNS) og Parkinsons og dessuten sykepleieforskning med vekt på demens.

Seniorkompetanse i forskningsfeltet har vært savnet, men fra september 2010 er en britisk professor, Alan Breen (66 år) ansatt i en 20 prosent stilling. Hensikten med ansettelsen er at Breen skal delta i byggingen av et forskningsmiljø og samtidig opprettelsen av en utdannelse på masternivå innenfor kiropraktikk. Breen har bakgrunn som kiropraktor og har en Ph.D.-grad. Han er en kjent forsker med en rekke publikasjoner bak seg og med et bredt faglig nettverk. Det skal etableres et internasjonalt forskerverksted for kiropraktorer ved Universitetet i Stavanger. Den europeiske kiropraktorunionen, ECU, har bidratt med 50 000 euro til satsingen.

I forskergruppen inngår også to Ph.D.-stipendiater som begge har bakgrunn som kiropraktorer. To stipendiater er blitt ansatt, takket være en felles satsing på fem millioner kroner fra universitetet og universitetssykehuset. Stipendiatene deltar i den ordinære virksomheten ved NBK som også innbefatter uke- og prosjektmøter. De får faglig veiledning eksternt fra.

Av relevans er også at Universitet i Stavanger planlegger et doktorgradsprogram for sykepleiere, kiropraktikk og medisin. Ti millioner kroner avsatt til formålet for en femårsperiode, midlene kommer fra Universitetsfondet i Rogaland. Beløpet er planlagt brukt til et professorat og en professor II stilling innenfor disse fagfeltene.

Ekspertpanelets vurdering:

Per 2010 mangler det et operativt miljø over en kritisk masse innenfor forskning relatert til muskel- og skjelett i Stavanger. Alan Breen er en topp kompetent forsker med mange publikasjoner og et bredt faglig nettverk, men han har kun en bistilling. Panelet anser at en organisert veiledning av stipendiater langt på vei mangler.

Forskningsaktivitet, kvalitet og relevans

Av relevans for muskel- og skjelettlidelser finnes det i gruppen adferdsnevrologi to pågående Ph.D.-prosjekter som faller inn under epidemiologisk eller klinisk

epidemiologisk muskel- og skjelettforskning. Prosjektene belyser henholdsvis epidemiologiske og kliniske forhold ved bekkensmerter under og etter svangerskapet. Videre er det to andre Ph.D.-prosjekter under planlegging. De skal begge ta for seg multifidusmuskulaturens betydning ved kroniske ryggsmarter.

Ekspertpanelet vurdering:

På basis av de innsendte arbeidene mener panelet at den faglige kvaliteten innenfor kjerneområdene til forskerne er god. Alle fem gruppeledere er i og for seg kompetente forskere med en god internasjonal publiseringshyppighet, men ingen av dem har noen særskilt forskningskompetanse innenfor felter som burde stå sentralt for muskel- og skjelettlidelser generelt eller kiropraktikk spesifikt og være relevant for en institusjon som ønsker å spesialisere seg innenfor området. Panelet gjør et mulig unntak for påbegynte Ph.D.-prosjekter.

Finansiering

Forskningsvirksomheten i Stavanger er så langt overveiende internt finansiert. Universitetsfondet i Rogaland har bevilget 10 millioner kroner over en femårs periode fra 2009 til etableringen av en forskerutdanning innenfor medisin og helsefag. Den inngår i et program som universitetet er i ferd med å etablere for mat og helse. Blant de faggruppene som planlegges stå sentralt er sykepleie, kiropraktikk og medisin. (Egenevaluering, Stavanger 2010: 7). Fondsmidlene skal muliggjøre en ansettelse av en professor og flere i professor II stillinger.

Ekspertpanelets vurdering:

Ti millioner kroner er en begynnelse, men langt fra noen tilstrekkelig pengesum for å bygge opp et program for medisin og helse der blant annet kiropraktikk skal inngå. Stavanger vil trenge et langt større beløp enten internt eller ekstern fra, om institusjonen på noen måte skal make å bygge et flerfaglig/tverrfaglig forskningsgruppe inkludert en forskerutdanning og en masterutdanning i kiropraktikk.

Samarbeid

Stavanger oppgir å ha samarbeid både nasjonalt og internasjonalt, både individuelle samarbeider og institusjonelle (Egenevaluering, Stavanger 2010: 6). På individuelt nivå skal det være etablert samarbeid i form av forskersamarbeid og medveiledning til de to Ph.D.-stipendiatene, og det planlagte multifidus-prosjektet har medarbeidere fra andre fagmiljøer i Norge. Så langt foreligger det ingen resultater i form av publikasjoner fra noen av de overnevnte samarbeidene. Universitet har også tatt initiativ til å skaffe seg institusjonelle internasjonale kontakter. Per juni 2010 var det opprettet en intensjonsavtale om forskningssamarbeid med Nordisk institutter for kiropraktikk og klinisk biomekanikk (NIKKB) ved Syddanske Universitet i Odense, Danmark, så vel som med Anglo European College of Chiropractic (AECC), Bournemouth Storbritannia (Egenevaluering, Stavanger 2010: 6, vedlegg, upaginerte).

Ekspertpanelets vurdering:

Samarbeidene er i intensjonsfasen, det er tatt noen interessante initiativ, men lite har per senhøstes 2010 materialisert seg.

Strategi og fremtidsplaner for forskning og utdanning

Kiropraktikk står sentralt i Universitetet i Stavangers planer for fremtidig forskning og undervisning. En satsing på en kiropraktorutdannelse er nedfelt i den langsiktige strategien til Universitetet i Stavanger og i det samfunnsvitenskapelige fakultetets handlingsplan (2009–2011). Universitetet ønsker å etablere et helsefakultet, og innenfor dette fremtidige fakultetet har etableringen av studietilbud i henholdsvis medisinske fag, psykologi og kiropraktikk høy prioritet (Egenevaluering, Stavanger 2010: vedlegg 6, ”Tenketank helsefakultet”, s. 8). Innenfor kiropraktikk står etableringen av et masterprogram høyt på listen i arbeidet med å bygge et fag og forskningsmiljø i feltet. Og endelig er planen å gjennomføre fire Ph.D.-prosjekter for kiropraktorer innen 2015, av dem er to påbegynt og to er i utformingsfasen.

Stavanger har i samarbeid med Norsk kiropraktorforening opprettet det de kaller en forskerskole/et forskerverksted for praktiserende kiropraktorer. Hensikten med verkstedet er å videreutdanne norske kiropraktorer i forskningsmetode og evidensbasert praksis. Kursene er tenkt å bli gjennomført etter gjeldende europeiske universitetsstandarder og oppnådd kurspoeng skal kunne inngå i en doktorutdanning (Egenevaluering, Stavanger 2010: vedlegg 4).

Ekspertpanelets vurdering:

Stavanger oppviser en entreprenørånd, er initiativrik og har i løpet av den perioden evalueringen har pågått, tatt en rekke kontakter blant annet internasjonalt og med Norsk kiropraktorforening for å etablere infrastrukturer for forskningsfeltet kiropraktikk. Panelet synes imidlertid at få av initiativene per dags dato er blitt konkretisert.

Masterprogram i Stavanger

Fagmiljøet i Stavanger vil, som nevnt over, gjerne etablere kiropraktikk som eget forskningsfelt og arbeidet med å etablere et masterprogram har pågått i flere år (Egenevaluering, Stavanger 2010). Stavanger har så langt valgt utdannelsen ved ”The Anglo-European College of Chiropractic” (AECC) i Bournemouth som faglig modell, og lagt ved et forslag til studieplan som er basert på AECCs (Egenevaluering, Stavanger 2010: 8). Denne modellen er en kiropraktorutdannelse som et selvstendig femårig studieløp og med stor vekt både på teori og klinisk kunnskap (Egenevaluering, Stavanger 2010, vedlegg 1:7-8). ”I Stavanger vil man organisere utdanningen som et selvstendig studium hvor man har fokus på kiropraktikk fra første studieår og skreddersyr undervisningen med tanke på dette.” (Egenevaluering, Stavanger 2010: 7).

Overnevnte Breen vil bistå i startfasen. Utdannelsen er tenkt som et samarbeid mellom universitetet og universitetssykehuset. Den kliniske delen vil trolig bli lagt til sykehuset og knytte den til en planlagt ryggklinikk ved Stavanger Universitetssjukehus.

Studieprogrammet i kiropraktikk skal være på engelsk, og man planlegger å inkludere utenlandske lærerkrefter og utenlandske studenter i programmet.

Bachelorprogrammene helse, idrett, biologisk kjemi og medisinsk teknikk beskrives å kunne utgjøre en støtte for et masterprogram i kiropraktikk. I egenevalueringen nevnes muligheter for samarbeid med institutt for lærerutdanning som har en bachelor i idrett/kroppøving og om felles emner som fysiologi, anatomi, bevegelses- og treningslære, men dette presiseres ikke nærmere. Teknisk-naturvitenskapelig fakultet, som har et opplegg for biologisk kjemi og informasjonsteknologi der bildeanalyse inngår, nevnes også. Per i dag finnes det en utdanning for sykepleier ved universitetet, og det er et ønske om å etablere en medisintutdannelse.

Om det har vært gjort vurderinger av eventuelle muligheter til aktivt samarbeid med allerede eksisterende utdannelse lokalt eller annetsteds i Norge eller i Norden, kommer ikke fram i egenevalueringen, men det er som nevnt over, etablert en intensjonsavtale om samarbeid med AECC i Bournemouth og én om forskningssamarbeid med NIKKB i Odense. Videre har Stavanger etablert et samarbeid med Norsk kiropraktorforening (NKF) som arrangerer videreutdanningskurs i samarbeid med universitetet.

Stavanger har laget en fremdriftsplan for å vise hvordan den planlagte mastergraden kan oppfylle NOKUT-kriteriene. Foruten en studieplan drøfter Stavanger hvordan et fagmiljø knyttet til studiet skal bygges opp. Stavanger ønsker over å rekruttere tilstrekkelig med kompetente vitenskapelig personale på minst førstestillingsnivå, delvis via fagmiljøet ved universitetssykehuset og ved universitetet og delvis internasjonalt. Det legges vekt på den gode situasjon for klinisk opplæring og praksis som finnes i byen (Egenevaluering, Stavanger 2010: 9-10). I selvevalueringen skrives det at utdannelsen kan starte opp i 2012 (Egenevaluering, Stavanger 2010: 10).

Ekspertpanelets vurdering:

Forankringen i institusjonens toppledelse er svært positiv, så langt har institusjonen vist god vilje, men satsset relativt små midler. Ekspertpanelet mener Stavanger artikulere en sterk vilje til entreprenørskap. Per 2010 finnes det ingen klar struktur ved universitetet og universitetssykehuset for forskerutdanning og heller ingen forskergruppe eller andre lærerressurser for en utdanning innen muskel- og skjelettlidelser.

Panelet savner en spesifisert strategi for å rekruttere både akademisk kvalifiserte lærere og klinikere til undervisning. Panelet er høyst usikker på om det finnes en pool av lærerkrefter som Stavanger raskt kan nyttiggjøre seg. Muligens kan Stavanger hente noen lærerkrefter fra Bergen og utenlands fra i en initialfase, men på sikt må det bygges opp et forskningsbasert fagmiljø over en kritisk masse av seniorforskere/vitenskapelig ansatte på stedet. Panelet vil understreke den vitale betydningen det har at faglig opplæring og

veiledning både på bachelornivå, men ikke minst på masternivå og på Ph.D.-nivå holder et kvalitativt høyt nivå.

Planene inneholder ingen redegjørelse for hvem som skal undervise studentene. Det er helt urealistisk at en masterutdannelse kan starte i 2012.

Stavangers motivasjon for å opprette en kiropraktorutdannelse er begrenset i det den ikke inneholder noen for panelet overbevisende argumenter om hva den modellen for kiropraktorutdannelse som Stavanger ønsker å opprette, kan tilføre forskning og helsevesen. Panelet savner i Stavangers forslag en forståelse av hva samspill mellom kiropraktor og andre utdannelser som er rettet mot arbeid med pasienter med muskel- og skjelettlidelser, kan tilføre sykehus- og andre typer helsebehandlinger utover de utdannelser som allerede finnes i dag, yrker der utøverne arbeider med bevegelsesapparatet: for eksempel leger, fysioterapeuter og manuell terapeuter.

3.2 Oppsummering: fagmiljø, forskning og utdanning

En tilpasset faglig profil, høy kvalitet og nyskaping samt god ettervekst er alle vitale faktorer for vitenskapelig aktivitet og danner grunnlaget for en forskningsbasert utdanning. Forskningsgruppen i fysioterapi og faggruppen for masterstudier i fysioterapi i Bergen utgjør en dyktig og konsolidert forskningsgruppe, og deres forskning har fram til nå samlet sett hatt en bredde som avspeiler mangfoldet og kompleksiteten i feltet muskel- og skjelettlidelser. De forskningsfaglige temaområdene har en god forankring på instituttnivå. Bergen har etablert og produktivt samarbeid, spesielt lokalt og nasjonalt, men også i noen grad internasjonalt. Forskningen er delvis finansiert av institusjonens grunnbudsjett, men i høy grad også av eksterne forskningsmidler, særlig fra en kilde: Fond til etter- og videreutdanninger av fysioterapeuter.

Ekspertpanelet ser at den betydelig undervisnings- og veiledningsbyrden knyttet til de to løpende masterprogrammene utgjør et hinder for egen forskning for det faste vitenskapelige personalet. Panelet mener at Bergen allment har behov for å forsterke staben for å styrke forskningen, men også for undervisningen og veiledningens del. Dessuten er det viktig med stadig tilførsel av høy og spesialisert kompetanse for å sikre god rekruttering og et høyt vitenskapelig nivå. Bergen, burde, med noen forsterkninger av forskerpersonalet, ha faglige kapasitet til å tilby et masterprogram spesialisert på muskel- og skjelettlidelser og kiropraktikk ved de siden av de to masterprogrammene som er i gang per dags dato.

Panelet mener at et norsk, fullverdig masterstudium innenfor feltet bevegelsesapparatet og med vekt på muskel- og skjelettlidelser som kan føre til autorisasjon som kiropraktor, kan legges til Institutt for samfunnsmedisinske fag i Bergen. Panelet tar her imidlertid forbehold om det kan finnes andre relevante fagmiljøer som ikke er kommet fram gjennom den fremgangsmåten som ble valgt for denne evalueringen (jf. 1.4). Bergen kan utvikles til

senter med nasjonalt ansvar for dette området innenfor medisin og helsefag. Hvis et nytt masterstudium skal legges til Bergen, må institusjonen i tillegg til økte personalressurser få tilført flere økonomiske ressurser.

I Stavanger finnes det en god vilje og bevisst satsing både ved universitetet og ved universitetssykehuset til å etablere en plattform i muskel- og skjelettforskning. Den er forankret i ledelsen ved institusjonen og utgjør en sentral del av Universitets satsing på et helsefakultet. Stavanger har tatt initiativ og har mange gode intensjoner, men svært få av dem er realisert per november 2010. Stavanger er ikke kommet langt og fagmiljøet er samlet sett meget spinkelt. Per dags dato finnes det ingen fast heltidsansatte på seniorforskernivå på forskningsfeltet, og kun nylig ble det ansatt to Ph.D.-stipendiater og en professor på deltid. Verken ved universitetet eller ved universitetssykehuset finnes det noen tilfredsstillende organisering av forskerutdannelse i fagfeltet. Stavanger har tatt noen initiativ nordisk og internasjonalt, men det er for tidlig å vurdere effektene av disse.

Å opprette en masterutdannelse i kiropraktikk vil være en gedigen satsing for Stavanger. Ekspertpanelet stiller seg på to måter kritisk til den strategien som Stavanger har valgt for å bygge opp forskningsfeltet inkludert en forskningsbasert masterutdannelse. For det første er det langt fra tilstrekkelig med én forsker med toppstillingskompetanse i en tjue prosents bistilling. Panelet mener at å satse på å ansette flere velrenommerte forskere i full stilling på seniorforskernivå ville vært en mer formålstjenlig vei, for det Stavanger trenger er entreprenører som legger krefter ned i å bygge opp et samlet fagmiljø som igjen danner en basis for en masterutdannelse.

Panelet mener at Stavanger per dags dato mangler et vitenskapelig grunnlag for en kiropraktorutdannelse. Det er manko på forskere på seniornivå. I Stavanger finnes det intet medisinsk fakultet, og det er heller ikke etablert noe annet større medisinsk/helsefaglig fagmiljø som kunne gi opplæring i basale emner som anatomi og fysiologi. Panelet stiller seg sterkt tvilende til om Stavanger har tilstrekkelige ressurser til å starte opp en masterutdannelse i løpet av kommende femårsperiode. Men dersom Stavanger arbeider videre med de planene som er fremlagt for denne evalueringen: rekrutterer tilstrekkelig med kompetent forskere på seniorforskernivå og blir sikret med økonomiske ressurser, så kunne Stavanger med en systematisk innsats, muligens i løpet av 5–10 år etablere et fagmiljø over en kritisk masse som gjør det mulig å starte opp et utdanningsløp som fører fram til en mastergrad og en autorisasjon som kiropraktor.

Den andre måten panelet stiller seg kritisk til Stavangers linje, gjelder valg av den faglige linjen, ”Bournemouth-modellen”, de har valgt. Det er etter panelets mening en monofaglig og faglig sett snever utdannelse. Panelet er av den oppfatning at en utdannelse innenfor bevegelsesapparat og muskel- og skjelettlidelser med vekt på kiropraktikk bør skje innenfor rammen av flerdisiplinær forskning og med forståelse av hva de ulike fagmiljøene og -felter innenfor medisin/helsefag kan bidra med, noe som ville innebære langt større faglige utviklingsmuligheter enn Stavangers valg av en monofaglig linje vil gjøre.

4 Konklusjon og anbefalinger

4.1 Et helhetlig blikk på forskning og utdanning

Ekspertpanelet peker på at helsevesenet, og slik sett samfunnet, vil ha utbytte av større samvirke mellom yrkesgruppene med ulike tyngdepunkter i kompetanseområdet bevegelsesapparatet, for det dreier seg for en stor del om de samme gruppene av pasienter. Panelet anser at Norge har en flott mulighet til å revitalisere forskningen innenfor muskel og skjelett og å skape et nytt studium som kan bygge på og bringe videre gode resultater fra allerede eksisterende utdannelser innenfor feltet manuell terapi. Det mener at yrkesutøvelse og forskning i medisin og helse innenfor kunnskapsfeltet muskel og skjelett samlet sett oppviser store fellestrekk. Derfor burde kunnskapsfeltet generelt og forskning og utdanning spesielt kunne styrkes av større kontaktflate og samarbeid mellom de ulike grupper fagfolk.

Panelet anbefaler sterkt at myndighetene anlegger et helhetssyn både på forskningsaktivitet, men ikke minst på masterutdannelser innenfor feltet bevegelsesapparat og muskel og skjelett. Det mener at opprettelsen av en monofaglig innrettet utdanning innenfor kiropraktikk, slik den Stavanger planlegger, ikke vil styrke kunnskapsfeltet, men lett føre til isolasjon, sementering og konkurranse fremfor samvirke. Det samme kan skje mellom de ulike profesjonene i helsevesenet. For å sikre både faglig konsentrasjon og kunnskapsmessig bredde mener panelet at masterutdannelsen bør foregå innenfor et flerfaglig/tverrfaglig sammensatt forsknings- og læringsmiljø innenfor medisin og helse.

Ekspertpanelet er kjent med at det i Norge på slutten av 1980-tallet ble tatt initiativ for å se helsefaglige utdannelser i Norge i sammenheng.⁸ Med sitt standpunkt følger panelet opp denne linjen, og det er også inspirert av en nylig svensk utredning (Högskoleverket, 2010) som anbefaler en lignende innfallsvinkel og fremgangsmåte, samt innplasseringen av kiropraktorutdannelsen i Danmark.

Panelet anbefaler sterkt at en oppbygging av en ny masterutdanning innenfor muskel og skjelett med vekt på kiropraktikk ses i en helhet og i sammenheng med allerede eksisterende masterutdannelser på tilgrensende områder i medisin og helsefag, spesielt vil utdannelsesretningene manuell terapi / biomekanikk / fysioterapi være relevante. I Norge kan det være særlig aktuelt å tenke på samarbeid i forhold til fysioterapi og manuell terapi, mens på nordisk nivå vil nærmere samarbeid med spesielt den danske masterutdannelsen i klinisk biomekanikk være relevant, samt en eventuelt revidert utdanning av nåværende kiropraktorutdanning i Sverige. Panelet ønsker å understreke at den biopsykososiale forståelsen som ligger til grunn for blant annet faggruppen i Bergens forskning, utgjør en sentral dimensjon innenfor forskning på muskel- og skjelett fremover.

⁸ Se *NOU 1988: 28; St. meld. Nr. 40, 1990–1991*.

Et nytt masterprogram med en spesialisering mot kiropraktikk kan berike eksisterende masterprogrammer, mens eksisterende programmene på sin side kan støtte og samvirke med et nytt med tyngdepunkt i kiropraktikk. Kiropraktikk kan muligens tilføre medisin, fysioterapi / manuell terapi et bredere spekter av behandlingsalternativer.

4.2 Felles løsninger mulig?

To fagmiljøer viste interesse for å delta i denne evalueringen. Bergen har et fagmiljø med en størrelse over en kritisk masse og har vist at det kan ta hånd om masterprogrammer. Om Bergen ønsker og får tilført noen nødvendig personalressurser og finansiering, kan miljøet ta hånd om et nytt masterprogram, mens Stavanger i dag alene ikke har tilstrekkelig kompetanse til å starte opp et masterprogram.

Ekspertpanelet mener det kan by på både faglige og finansielle utfordringer å etablere en ny spesialisert utdanning innenfor bevegelsesapparatet med spesialisering muskel- og skjelettlidelser. En samlokalisering med tilgrensende pågående forskning og utdannelse vil kunne gi en god utnyttelse av lærerkrefter, tilgjengelige økonomiske ressurser og fasiliteter. Panelet vil derfor gjerne peke på en mulig løsning for å realisere en masterutdanning med spesialisering innenfor kiropraktikk. Forslaget innebærer et samarbeid mellom de to institusjonene. Det kunne være et samarbeid der Bergen for eksempel kunne ta ansvar for grunnutdannelsen og slik sett utnytte eksisterende ressurser, mens Stavanger kunne ha et hovedansvar for den kliniske siden av utdannelsen, foruten etter- og videreutdanning. Denne modellen ligner den som brukes i utdanning av medisiner i Bergen, der grupper av studenter har klinisk praksis og opplæring ved Universitetssjukehuset i Stavanger. Praktiske utdannelsessamarbeid på nordisk nivå kunne også utredes.

4.3 Anbefalinger

- En etablering av en forskningsbasert masterutdanning innenfor muskel- og skjelettlidelser med vekt på kiropraktisk er en nasjonal satsing. Kunnskapsdepartementet må bevilge tilstrekkelig med ressurser til å bygge opp og drifte studiet. Departementet kan ikke regne med at det er tilstrekkelig å omdisponere eksisterende ressurser eller at private fond kan finansiere vesentlige deler av en oppbygging.
- Ekspertpanelet fraråder Kunnskapsdepartementet å bidra til å bygge opp en enkeltstående masterutdanning i kiropraktikk, adskilt fra tilgrensende kunnskapsfelter innenfor muskel og skjelett og bevegelsesapparatet.

- Ekspertpanelet mener at det kunne være mulig å etablere forpliktende samarbeid og arbeidsdeling mellom to/ (flere) institusjoner nasjonalt /nordisk for å realisere en ny mastergrad innenfor muskel- og skjelett med vekt på kiropraktikk. Et eksempel på et slikt samarbeid kunne være mellom Stavanger og Bergen.
- Bergen kan utvikles til senter med nasjonalt ansvar for dette området innenfor medisin og helsefag. Fagmiljøet i Bergen må få tilført ressurser for å kunne bygge opp et masterstudium som kan gi profesjonsutøvelse som kiropraktor.
- Ekspertpanelet mener at et nasjonalt fullverdig masterstudium innenfor bevegelsesapparatet med vekt på muskel- og skjelettlidelser og kiropraktikk kan legges til Institutt for samfunnsmedisinske fag i Bergen.
- Ekspertpanelet fraråder etablering av en full masterutdannelse i kiropraktikk ved Universitetet i Stavanger.
- Hvis ingen av de overnevnte mulighetene lar seg realisere, anbefaler ekspertpanelet panelet at Norge fortsetter å sende studenter utenlands for utdanning. Det kan da ikke anbefales at det nå opprettes et norsk studium som fører fram til en yrkespraksis som kiropraktor. Det nordiske samarbeidet videreføres og eventuelt samarbeid med andre europeiske land.

Referanser

Kilder

Egenevaluering, Bergen 2010 = Egenevaluering innsendt fra Universitetet i Bergen, Det medisinsk-odontologiske fakultet, datert 30.6.2010.

Egenevaluering, Stavanger 2010 = Egenevaluering innsendt fra Universitet i Stavanger og Stavanger Universitetssjukehus, Helse Stavanger HF, Forskningsavdelingen, datert 28.6.2010.

Dialogmøte med Bergensmiljøet 12.10. 2010 = fagsekretærs og ekspertpanelets notater fra et halvannen time langt møte med Forsknings- og faggruppen i fysioterapi ved Institutt for samfunnsmedisinske fag, UiB. Møtet ble holdt på Radisson Blu Airport Hotel Gardermoen, Oslo 12.10.2010. Fra Bergen møtte instituttleder og professor i allmenn medisin Anders Bærheim; forsker II Liv Heide Magnussen; førsteamanuensis Målfrid Råheim, og professor Rolf Moe-Nilssen. Se også program i rapportens vedlegg 6.

Dialogmøte med Stavangermiljøet 12.10.2010 = fagsekretærs og ekspertpanelets notater fra et halvannen time langt møte med utsendinger fra Universitetet i Stavanger og Stavanger Universitetssjukehus. Møtet ble holdt på Radisson Blu Airport Hotel Gardermoen, Oslo 12.10.2010. Fra Stavanger møtte dekan Marit Boyesen; professor II Alan Breen; seniorforsker Kolbjørn Brønnick, og forskningsdirektør ved Stavanger Universitetssjukehus Stein Tore Nielsen. Se også program i rapportens vedlegg 6.

<http://www.lovdata.no/cgi-wift/lldles?doc=/sf/sf/sf-20051221-1668.html>, forskrift om unntak fra vilkåret om legeerklæring når kiropraktorer og manuelleterapeuter dokumenterer arbeidsuførheten med erklæring, for 2005-12-21 nr. 1668.

Litteratur og elektronisk informasjon

Eriksen, Hege R.; Age Indahl; Gunnar Leivseth; Tore Solberg; Nina Vøllestad; Jan Sture Skouen og Edith V. Lunde (2009), "Nasjonal forskningssatsing innen muskel- og skjelettlidelser. Programnotat", Bergen (Helse Bergen; Haukeland universitetssykehus; Regionalt kompetansesenter for habilitering og rehabilitering) 2009, utrykt notat, 6 16 sider + vedlegg 17 sider.

Högskoleverket (2004), "Stiftelsen Skandinaviska Kiropraktorhögskolan og Naprapathögskolen AB. Utbildninger för yrkesverksamhet inom hälso- och sjukvård", *Högskoleverkets rapportserie 2004:32R*.

Högskoleverket (2010), "På väg mot en ny utbildning? Et regeringsoppdrag angående kiropraktor- og naprapatutbildninger", Högskoleverkets *rapportserie 2010:17R*; nedlastbar som:
<http://www.hsv.se/download/18.3e31964212bf6bc75be80002489/1017R-kiropraktor-naprapat.pdf>.

Norsk kiropraktorforening (2009), "Bedre behandling gjennom forskning", Arbeidsgruppens rapport 2009, Oslo 2009; (Et strategidokument for Norsk kiropraktorforening utarbeidet av Lise Lothe; Eli Magnesen; Jakob Lothe; Cecilie Øveraas, Stefan Malmqvist; Tim Raven; Morten Næss og Knut Andersen).

Sosial- og helsedirektoratet (2006), "Utredning om eventuell etablering av kiropraktorutdanning i Norge", Oslo 2006 (29.5.06).

Vabø, Agnete og Ingvild Marheim Larsen (2010), "Fagspesifikke masterstudier for fysioterapeuter. En evaluering for Fond til etter- og videreutdanning av fysioterapeuter", *NIFU STEP rapport 17/2010*.

www.fysio.no, lest 29.9.2010.

www.hib.no, lest 30.9.2010.

www.kiropraktikk.no, lest 24.8.2010.

www.nih.no, lest 28.9.2010.

www.uib.no, lest 28.9.2010.

www.uit.no, lest 29.9.2010.

Vedlegg

Vedlegg 1 Mandat for evaluering av norske forskningsmiljøer innen muskel- og skjelettlidelser tematisk avgrenset til kiropraktors fagfelt og yrkesutøvelse

Mandat for evaluering av norske forskningsmiljøer innen muskel- og skjelettlidelser tematisk avgrenset til kiropraktors fagfelt og yrkesutøvelse

Mandatet er detaljert og beskriver også organiseringen av arbeidet med tanke på at det skal underlette panelets arbeid.

I Bakgrunn og formål

Kunnskapsdepartementet har besluttet å evaluere forskning i Norge innenfor muskel- og skjelettlidelser. Evalueringen skal danne grunnlag for videre planer for forskning i feltet og danne et kunnskapsgrunnlag i arbeidet for å opprette en utdanning i kiropraktikk i Norge.

II Mandat for evalueringsutvalget

Evalueringsutvalget skal gi en samlet vurdering av kvaliteten på forskningen og forskningsmiljøene i Norge innenfor muskel- og skjelettlidelser i et tverrvitenskapelig perspektiv. Oppdraget er likevel avgrenset til forskning tematisk knyttet til kiropraktors fagfelt og yrkesutøvelse. Evalueringsutvalget utformer selv kriterier for hvilke faglige temaer innenfor forskningen på muskel- og skjelettlidelser som skal inngå (tematiske kriterier). Utvalget skal også utforme kriterier som vil vektlegges i sine vurderinger av de ulike fagmiljøene (miljøkriterier). Kriteriene skal ekspliseres overfor miljøene som evalueres, samt i evalueringsrapporten.

Utvalget skal i sine vurderinger av forskningsmiljøene ta utgangspunkt i SAK-strategien (samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon) som bygger på erkjennelsen av at solide fagmiljøer med høy kvalitet forutsetter utstrakt arbeidsdeling og samordning mellom institusjonene.

Forskningen skal vurderingen ut fra en internasjonal standard, men utvalget skal samtidig ta hensyn til nasjonale forhold og behov, samt fagmiljøenes tilgang på ressurser. Utvalget skal på bakgrunn av evalueringen av forskningens styrker og svake sider gi en vurdering av de ulike forskningsmiljøenes muligheter til å etablere en kiropraktorutdanning i Norge. Her må det bl.a. legges vekt på å oppfylle de kriterier til et studieprogram på høyere nivå som NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanning) stiller. Evalueringen skal munne ut i anbefalinger om mulige aktuelle forskningsmiljøer med henblikk på å bygge opp et femårig masterstudium i kiropraktikk i Norge.

Arbeidets avgrensning og organisering

Evalueringen skal omfatte fagmiljøer som av de medisinske fakultetene eller av de regionale helseforetakene utpekes som relevante forskningsmiljøer innen muskel- og skjelettlidelser i Norge. Kunnskapsdepartementet vil sørge for at fakultetene og helseforetakene før oppstart av evalueringen får anledning til uttale seg om evalueringens avgrensning og peke ut aktuelle miljøer.

Sluttrapporten skal inneholde en helhetsvurdering av forskning og forskningsmiljøer.

Følgende forhold skal vurderes:

Forskningens vitenskapelige kvalitet og relevans

Miljøene faglige tyngdepunkter, forskningsstrategier og potensialer
Finansieringsstruktur og finansieringsmuligheter for forskningsfeltet i Norge
Kompetansesituasjonen på forskningsfeltet i Norge
Rekrutteringssituasjonen på forskningsfeltet i Norge (stipendiater og
doktorgradsproduksjon)
De aktuelle miljøenes potensial for å utvikle et studieprogram innen kiropraktikk som
oppfyller NOKUTs krav til mastergradsprogram

Arbeidet igangsettes våren 2010. Ved oppstart utarbeider evalueringsutvalget en fremdriftsplan for evalueringen med tanke på at evalueringsrapporten skal være ferdig innen utgangen av 2010. Det avholdes fire møter i utvalget. På første møte utarbeides tematiske kriterier og miljøkriterier for evalueringen. Andre møte avholdes etter at fagmiljøene har sendt inn egne evalueringer; tredje møte inkluderer intervjuer/miljøbesøk og på det fjerde møtet ferdigstilles evalueringsrapporten.

Det skal engasjeres et faglig sekretariat som bistår utvalget i arbeidet.

Evalueringsrapporten forelegges fagmiljøene for opprettinger av faktiske feil før rapporten ferdigstilles. Evalueringsrapporten skal ha et omfang på 10–20 sider og være offentlig tilgjengelig.

Vurderingsgrunnlag

Evalueringsutvalget skal legge følgende materiale til grunn for sine vurderinger:

Tilgjengelig bakgrunnsinformasjon, tidligere innstillinger, utredninger etc.

Egenevalueringer fra de utvalgte forskningsmiljøene med vekt på de fem siste årene (2005–2009). De utvalgte fagmiljøene vil bes om å utarbeide egenvurderinger etter en mal og kriterier formulert av evalueringsutvalget. Formålet med egnevalueringen vil være å få fram både sterke og svake sider ved forskningsaktiviteten i faget. Miljøenes evne og vilje til å etablere eller samarbeide med et lærested om etablering av en kiropraktorutdanning dersom det skulle bli aktuelt, bør være et eget punkt i egenvurderinger. Videre bør de ulike punktene som skal vurderes i sluttrapporten dekkes i egenvurderingene (faglige tyngdepunkter, forskningsstrategier/-planer, forskningsfinansiering og finansieringsmuligheter, kompetanse- og rekrutteringssituasjon, ref. over).

Lister over de aktuelle fagmiljøenes publikasjoner de siste ti årene, samt vurdering av 10–20 av de nyeste publikasjonene fra hvert miljø (bestilles fra miljøene parallelt med egnevalueringen). Publikasjonslistene skal danne grunnlag for en samlet vurdering av forskningens profil og omfang, med særlig henblikk på å vurdere faglige tyngdepunkter, bredde og standard. De utvalgte faglige arbeidene skal, sammen med fullstendige publikasjonslister, danne grunnlag for vurdering av faglig kvalitet og produksjon, og vurdering opp mot internasjonal faglig standard. Miljøene som inngår i evalueringen skal selv kunne velge hvilke publikasjoner som vurderes.

Intervjuer/møter med særskilt relevante fagmiljøer. På bakgrunn av miljøenes egnevalueringer avgjør evalueringsutvalget selv hvilke fagmiljøer som er særskilt relevante

fagmiljøer og som skal innkalles til møte/intervju med evalueringsutvalget. Hensikten med møte er å utdype forhold som har å gjøre med fagmiljøets formål, rammebetingelser og oppgaver. Forholdet mellom forskning og undervisning bør vies spesiell oppmerksomhet. Intervjuene er også tenkt å skulle belyse spørsmål om organisasjon, forskningsledelse og forskningsaktivitet. Det kan ta opp forhold knyttet til undervisning, samarbeidsformer, rekrutteringssituasjon eller publisering, og kan gi anledning til å utdype forhold beskrevet i egnevalueringen.

Vedlegg 2 CV for ekspertpanelets medlemmer

Stefan Lohmander, MD, PhD, is senior professor at the Department of Orthopaedics at Lund University, Sweden, and guest professor at the Institute of Sports Science and Clinical Biomechanics, University of Southern Denmark. He is the PI of the Lund University Osteoarthritis Research Group, focusing on basic and clinical aspects of osteoarthritis. He has published more than 250 scientific papers. He serves on the editorial board of several international journals, and is the editor-in-chief of the journal *Osteoarthritis and Cartilage*. Lohmander serves at numerous commissions of trusts and public advisory committees. Of particular relevance is that he served as an expert for the Swedish Office for Higher Education in review of education in naprapathy and chiropractic in Sweden 2004, for review of education in osteopathy in Sweden 2009, and again as an expert for the Office for Higher Education for review of education in naprapathy and chiropractic in Sweden 2010.

Jan Hartvigsen, Chiropractor 1989, Palmer College of Chiropractic, Davenport, IA, USA; PhD 2001, University of Southern Denmark (SDU), Odense, Denmark. Hartvigsen is professor and Head of Research Unit at Institute of Sports Science and Clinical Biomechanics at SDU; Senior Researcher at Nordic Institute of Chiropractic and Clinical Biomechanics and at Adjunct Research Professor, Northwestern Health Sciences University, Bloomington, MN, USA. Hartvigsen has published around 70 scientific papers, 4 book chapters, about 45 conference proceedings and given 90 invited lectures and talks. He currently serves as Assistant Editor for *BioMed Central Musculoskeletal Disorders* and on the editorial board on the *Journal of Manipulative and Physiological Therapeutics*; *Chiropractic and Osteopathy*; *The Open Orthopaedics Journal* and *Integrative Healthcare*. He has advisory roles on national Danish Board of Health, the Danish National Institute for the Working Environment and on several international boards and committees.

Ingrid Lundberg, MD 1977, Karolinska Institutet, Stockholm, Sweden; specialized in rheumatology 1985; PhD in rheumatology 1991, Karolinska Institutet. Lundberg is professor in Rheumatology at Karolinska Institutet and senior consultant in Rheumatology at Karolinska University Hospital. She shares her time between research, clinical work, and education. Lundberg has published more than 100 scientific papers and has a large experience as a reviewer and on the editorial board of scientific journals; currently she is advisory editor of the *Annals Rheumatic Diseases*. Lundberg serves at numerous commissions of trusts and public advisory committees.

Ewa Roos, Physical Therapist 1977, Lund University, Sweden; Doctor of Medicine (Physical Therapy) 1999, Faculty of Medicine, Lund University. Roos is professor at the Department of Sports Science and Clinical Biomechanics, University of Southern Denmark (SDU), Odense, Denmark. She has published about 70 original publications in international scientific journals; further 11 reviews, and 9 book chapters and has given around 40 international and national invited lectures. Roos has participated on the editorial board of several committees and journals, among them, *Osteoarthritis & Cartilage* as associate editor, and she serves on several scientific advisory boards and international committees in the Nordic countries and in the USA and Canada.

Vedlegg 3 Kunnskapsdepartementets brev til potensielle fagmiljøer inkluderte adresseliste

NIFU STEP
Wergelandsveien 7
0167 Oslo

Deres ref

Vår ref
201002491-/LEN

Dato
12.05.2010

Fagevaluering av forskning og forskningsmiljøer innen muskel- og skjelettlidelser

Det vises til tidligere kontakt om invitasjon til forskningsmiljøer om å delta i fagevalueringen av forskningen innen muskel- og skjelettlidelser.

Kunnskapsdepartementets invitasjonsbrev oversendes med dette for utsendelse til de relevante mottakerne.

Med hilsen

Fredrik Dalen Tennøe (e.f.)
avdelingsdirektør

Lena Engfeldt
seniorrådgiver

Kopi:
Helse- og sosialdepartementet
Helsedirektoratet
Norsk Kiropraktorforening

Vedlegg 1

Postadresse	Kontoradresse	Telefon 22 24 90 90*	Universitets- og høyskoleavdelingen	Saksbehandler
Postboks 8119 Dep	Akersg. 44	postmottak@kd.dep.no	Telefon 22 24 77 01	Lena Engfeldt
0032 Oslo		www.kunnskapsdepartementet.no	Telefaks 22 24 27 33	22 24 77 66
		Org no. 872 417 842		

Se vedlagte adresseliste

Deres ref

Vår ref
201002491-/LEN

Dato
12.05.2010

Invitasjon til å delta i fagevaluering av forskning og forskningsmiljøer innen muskel- og skjelettlidelser

Bakgrunn

Kunnskapsdepartementet skal gjennomføre en fagevaluering av forskning og forskningsmiljøer innen muskel- og skjelettlidelser. Fagevalueringen iverksettes på bakgrunn av en anmodning fra Stortinget om at det skal legges til rette for etablering av en kiropraktorutdanning i Norge gjennom etablering av forskning på feltet og dermed oppbygging av lærekrefter til slik utdanning. Videre anbefales i en rapport fra daværende Sosial- og helsedirektoratet i 2006 at ... *"det etableres en nasjonal enhet for forskning for fagutvikling innen muskel- og skjelettlidelser der kiropraktikk gis særlig prioritet. Enheten bør ta sikte på å bygge opp dokumentasjon og kunnskapsgrunnlag for vurdering av en framtidig nasjonal kiropraktorutdanning om 5–10 år."*

Muskel- og skjelettlidelser er blant de hyppigste årsakene til uføretrygd i Norge, og det er behov for forskning som kan gi et bedre grunnlag for forebygging og behandling. Fra 2006 er Forskningsrådet tilført midler til forskning på muskel- og skjelettlidelser under programmet for klinisk forskning. Dette for å styrke forskningen på dette viktige området.

Fagevalueringen skal danne grunnlag for videre planer for forskning i feltet og danne et kunnskapsgrunnlag i arbeidet for eventuelt å opprette en kiropraktikkutdanning i Norge. Evalueringen vil videre tjene som et viktig grunnlag for å vurdere behovet for ytterligere styrking av den nasjonale forskningen innenfor muskel- og skjelettlidelser. Det vil derfor være viktig at flest mulig av forskningsmiljøene innenfor feltet deltar i evalueringen.

Postadresse	Kontoradresse	Telefon 22 24 90 90*	Universitets- og høyskoleavdelingen	Saksbehandler
Postboks 8119 Dep 0032 Oslo	Akersg. 44	postmottak@kd.dep.no www.kunnskapsdepartementet.no Org no. 872 417 842	Telefon 22 24 77 01 Telefaks 22 24 27 33	Lena Engfeldt 22 24 77 66

Gjennomføring av fagevalueringen

Kunnskapsdepartementet har oppnevnt følgende ekspertpanel til å foreta fagevalueringen:

- Stefan Lohmander professor i ortopedi ved Lunds universitet
- Ingrid Lundberg professor i reumatologi ved Karolinska Institutet
- Ewa Roos professor i fysioterapi ved Syddansk universitet
- Jan Hartvigsen professor i klinisk biomekanikk (kiropraktikk) ved Syddansk universitet

Rapporten med ekspertpanelets konklusjoner og anbefalinger skal være ferdig innen utgangen av 2010. Det er engasjert et faglig sekretariat ved NIFU STEP (Norsk institutt for studier av forskning, innovasjon og utdanning) som bistår ekspertpanelet i arbeidet.

Ekspertpanelet skal gi en samlet vurdering av kvaliteten på forskningen og forskningsmiljøene i Norge innenfor muskel- og skjelettlidelser i et tverrvitenskapelig perspektiv. Oppdraget er likevel avgrenset til forskning tematisk knyttet til kiropraktors fagfelt og yrkesutøvelse. Forskningen skal vurderes ut fra en internasjonal standard, men samtidig ta hensyn til nasjonale forhold og behov, samt fagmiljøenes tilgang på ressurser.

Panelet skal videre på bakgrunn av egenevalueringen av forskningens styrker og svake sider gi en vurdering av de ulike forskningsmiljøenes muligheter til å etablere en kiropraktorutdanning i Norge, som vil kunne føre frem til autorisasjon som kiropraktor. Her legges det vekt på forskningsmiljøenes egne vurderinger av hvordan de kan oppfylle kriterier til studier på høyere nivå som NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanning) stiller.

Panelets vurderinger av forskningsmiljøene skal ta utgangspunkt i SAK-strategien (samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon) som bygger på erkjennelsen av at solide fagmiljøer med høy kvalitet forutsetter utstrakt arbeidsdeling og samordning mellom institusjonene.

Ekspertpanelet legger til grunn følgende kriterier for å bli vurdert:

- Fagmiljøet skal drive medisinsk og/eller helseforskning på internasjonalt nivå.
 - Det vil være en fordel at fagmiljøet forsker på temaer innenfor muskel- og skjelettlidelser.
- Fagmiljøet skal være over en kritisk masse.
 - Kritisk masse i denne sammenhengen er definert som minimum fire forskerårsverk, fortrinnsvis i hovedstilling og på minimum førstestillingsnivå (postdoktor, førsteamanuensis og seniorforskernivå).

Kunnskapsdepartementet sender denne invitasjonen om å delta til alle institusjoner der departementet antar det kan pågå forskning av relevans for muskel- og skjelettlidelser som skissert her.

Med hilsen

Fredrik Dalen Tennøe (e.f.)
avdelingsdirektør

Lena Engfeldt
seniorrådgiver

Kopi:
Helse- og sosialdepartementet
Helsedirektoratet
Norsk Kiropraktorforening

Vedlegg 2

Side 3

Adresseliste

Helse Nord RHF
8038 Bodø

Helse Vest RHF
Postboks Forus
4066 Stavanger

Helse Midt-Norge RHF
Postboks 464
7501 Stjørdal

Helse Sør-Øst RHF
Postboks 404
2303 Hamar

Universitetet i Bergen
Pb 7800
5020 Bergen

Universitetet i Tromsø
Breivika
9037 Tromsø

Universitetet i Agder
Serviceboks 422
4604 Kristiansand

Universitetet i Oslo
Pb 1072 Blindern
0316 Oslo

Universitetet i Stavanger
4036 Stavanger

NTNU
Universitetsadm.
7491 Trondheim

Side 4

Vedlegg 4 Fagmiljøenes egnevaluering og dokumentasjon av miljøenes virksomhet

Evaluering av forskningsmiljøer i Norge i muskel- og skjelettlidelser:

Fagmiljøenes egnevaluering og dokumentasjon av miljøenes virksomhet

Egenevalueringen skal være på *maksimalt 10 sider pluss vedlegg*. Frist for innlevering er *30. juni 2010*.

Evalueringen inklusive dokumentasjon og elektroniske kopier av artikler sendes til:

Norsk institutt for studier i innovasjon, forskning og utdanning
att: Vera Schwach
Wergelandsveien 7
0167 Oslo
Vera.schwach@nifustep.no
Tel 22 59 51 56, etter 18.6 mob. 48 26 23 76

Praktiske og andre spørsmål til utfyllingen svarer Vera Schwach gjerne på.

Egenvurdering av fagmiljøets forskning

1) Fagmiljø, nåværende forskningsaktivitet og kvalitet i forskningen

- a. I hvilke deler av faget er det særlig høy aktivitet? Hvis nødvendig, skill mellom områdene ut fra ulike tematiske, teoretiske, metodiske og empiriske orienteringer.
- b. Hvor ligger fagmiljøets forskningsmessige styrker og svakheter? Gi gjerne eksempler på sentral og for muskel- og skjelettlidelser relevant forskning.

2) Fagmiljøets strategi og framtidsplaner for forskningen

- a. Hvordan definerer miljøet sin plass i en nasjonal, nordisk og internasjonal kontekst?
- b. Hvilke planer har fagmiljøet for sin forskning, for årene 2010–2015?
- c. Hva er doktorstudentenes faglige rolle i miljøet? Hva er forholdet mellom doktorstudentenes faglige profil og den øvrige forskningen?

Egenvurdering av fagmiljøet, med vekt på institusjonelle forhold

3) Institusjonens strategi for forskning

- a. Kommenter styrkeforholdet mellom enkeltforskere og fagmiljøets eventuelle satsingsområder.

- b. Hvordan vil dere karakterisere initiativ til og grad av forskningssamarbeid mellom seniorer og forskerrekutter, og mellom eldre og yngre forskere? Nevn eksempler på slike samarbeidsprosjekter.
 - c. Finnes det felles fora internt som stimulerer til (tverrfaglig) forskningssamarbeid, til kvalitet, diskusjon og samarbeid? Hvordan arbeides det i slike felles fora?
 - d. Hvordan ivaretas forskningsledelse og kvalitetssikring?
- 4) Betydningen av interne ressurser og eksterne finansieringskilder**
- a. Hvilke kilder er de viktigste for å finansiere forskningen?
 - b. Hvor stor andel av den samlede forskningsaktiviteten er henholdsvis finansiert med interne midler og med eksterne?
 - c. Gjør rede for eventuelle strategier for å skaffe forskere, forskergrupper og enheten ekstern finansiering.
- 5) Nasjonalt, nordisk og internasjonalt forskningssamarbeid**
- a. Har dere samarbeid med forskningsmiljøer i Norden, eller internasjonalt og/eller planlegger fagmiljøet et slikt samarbeid på institusjonelt nivå? Hvis ja, beskriv disse forskningsmiljøene kort
 - b. Hvordan vurderes samarbeidet med dette/disse fagmiljøet/ene og finnes det planer for videreføring og eventuelt utvikling av det?
- 6) Er det andre indre og/eller ytre forhold som fremmer eller hemmer forskningen ved enheten?**

Muligheter til å tilby en mastergrad i forskningsfeltet?

- 7) Planer og muligheter for å opprette en utdanning på masternivå**
- a) Har institusjonen planer om å opprette et utdanningsløp på masternivå som kunne føre fram til en autorisasjon som kiropraktor? Har institusjonen vurdert hvilke muligheter som finnes for samarbeid med allerede eksisterende utdannelse?
 - b) Ville fagmiljøet være interessert i å opprette en slik utdanning på masternivå om forholdene faglig og finansielt lå til rette for det? Ville institusjonen vurdere muligheten for samarbeid med eksisterende utdannelse?
 - c) Hvis ja på a) eller b): lag en kortfattet sammenfatning av hvilke interne styrker og svakheter som kan ha betydning for å tilby en slik utdanning ved institusjonen, Drøft så hvilke eksterne muligheter og trusler som kan ha betydning for opprettelsen av en mastergrad ved institusjonen (En "SWOT-analyse": "strengths, weaknesses, opportunities and threats").
 - d) Hvor lang tid ville det anslagsvis ta for fagmiljøet å oppfylle de kriteriene som NOKUT setter for å opprette en utdanning på masternivå, som vil kunne føre fram til autorisasjon som kiropraktor? (Kriteriene fra NOKUT følger med som vedlegg.)

Dokumentasjon

I. Kortfattede (maks to sider) individuelle CV-er for alle forskerne med minst 20 prosent stilling inkludert doktorander. Se mal for oppstilling

Curriculum Vitae

Personlige opplysninger

Inkludert fødselsår

Utdannelse

Videreutdanning

Forskerutdanning, herunder gjennomgåtte forskerkurs

Doktoravhandling

Stillinger

Nåværende stilling

Tidligere stillinger

Fødsels- og omsorgspermisjoner

Veiledning

For forskarutdanning (doktorgrad)

Masterutdanning

Opponent ved PhD-/masterseksamen

Undervisningserfaring

Oppdrag

Fagfelle oppdrag ("referee") for internasjonale tidsskrifter, 2005–2009

Oppdrag og utføring av faglige verv ved eget institutt/fakultet/ egen institusjon eller nasjonalt

Andre oppdrag.

II. Individuelle publikasjonslister for årene 2005–2009

Publikasjonene ordnes i følgende rekkefølge:

- Originalartikler, publiserte eller aksepterte for publisering
- Oversiktsartikler
- Manuskripter innsendt for publisering eller under slutføring
- Andre publikasjoner

Kongress abstrakter tas **ikke** med.

Opplysningene oppføres i følgende rekkefølge:

- *samtlig forfattere, tittel, tidsskrift, år, volum, side-side, for bøker (monografier/antologier) inkluder også forlag.*
- Marker fagfellevurderte ("peer reviewed") publikasjoner med *.

III. En oversikt fra fagmiljøet over utvalgte publikasjoner 2005–2009

a. Inntil 10 publikasjoner sendes inn

Publikasjonene ordnes i følgende rekkefølge:

- Originalartikler, publiserte eller aksepterte for publisering

- Oversiktsartikler
- Manuskripter innsendt for publisering eller under slutføring
- Andre publikasjoner

Kongress abstrakter tas **ikke** med.

Opplysningene oppføres i følgende rekkefølge:

- *samlige forfattere, tittel, tidskrift, år, volum, side-side, for bøker (monografier/antologier) inkluder også forlag.*
- Marker fagfelleverderte ("peer reviewed") publikasjoner med*.

b. elektroniske kopier av overnevnte 10 publikasjoner sendes inn

c. En kort begrunnelse for utvalget basert på både en kvalitetsmessig og en tematisk vurdering (maks to sider).

IV. Pågående og fullførte phd-prosjekter i fagmiljøet

- Antall veiledninger utført på henholdsvis masternivå og på phd-nivå fra 2005 til og med 2009 ved institusjonen. Hvor mange arbeider er avsluttet?
- Hvor mange disputerte for doktorgraden i årene fra 2005 til 2009 og med hvilke tema?
- Hvor mange av enhetens doktorgradskandidater har anslagsvis arbeid som forsker/ i vitenskapelig stilling og hvor mange har valgt en annen karriere?

Svarene kan gjerne fylles ut ved å bruke tabellene nedenfor:

Tabell til IVa.

Veiledninger	2005	2006	2007	2008	2009
Masternivå /avsluttet					
Phd-nivå/avsluttet					

Tabell til IV b.

Antall disputaser	2005	2006	2007	2008	2009

Tabell til IVb-2

Navn på kandidatene fordelt på år for disputas	Tittel på doktoravhandlingen
2005	
2006	
2007	
2008	
2009	

Tabell til IV c

Antall utekseinerte doktorer 2005–2009 som er forskere/antall som arbeider utenfor forskning	2005	2006	2007	2008	2009

Vedlegg: NOKUTs kriterier for standarder og akkreditering av studier.

Vedlegg 5 NOKUTs kriterier for standarder og akkreditering av studier

§ 2-1 (5) Institusjonen skal ha ordninger for internasjonalisering knyttet til studiet.

§ 2-1 (6) Institusjonen skal redegjøre for hvordan studiet kvalitetssikres i institusjonens system for kvalitetssikring.

§ 2-2 Standarder og kriterier for akkreditering av studier på høyere grads nivå.

§ 2-2 (1) Studiet skal oppfylle departementets forskrift om krav til mastergrad.

§ 2-2 (2) Det skal foreligge en plan for studiet.

1. Studiet skal ha et dekkende navn.
2. Av planen skal det framgå hva som er studiets fagområde(r) og kjerneområde(r).
3. Opptakskravene skal være i samsvar med studiets mål, innhold og nivå.
4. Studiets mål skal være klart formulert. Av målene skal det framgå hvilke kunnskaper, ferdigheter og holdninger studentene skal ha ved sluttført studium, samt hva slags kompetanse studiet gir i forhold til videre studier og/eller yrkesutøvelse.
5. Planen skal vise oppbygging av studiet med obligatoriske og valgfrie deler, bredde og fordypning.
6. Pensum og undervisning skal være egnet til å sikre kandidatens kompetanse i relasjon til studiets mål.
7. Det skal være faglig sammenheng og tydelig progresjon i studiet.
8. Studiet skal gi kunnskap om vitenskapelig teori og erfaring med bruk av vitenskapelig metode.
9. Eksamens- og vurderingsordningene skal være tilpasset den undervisning og veiledning som blir gitt, og skal være egnet for å nå studiets mål.
10. Opplegg for og gjennomføring av eventuell praksis skal være relatert til studiets mål, den øvrige undervisningen og den kompetansen kandidatene skal ha ved gjennomført studium.

§ 2-2 (3) Institusjonen skal ha et stabilt fagmiljø knyttet til studiet.

1. Størrelsen på fagmiljøet angis i årsverk, og skal være tilpasset undervisnings- og veiledningsbehovet for studiet, samt den forskning og det faglige eller kunstneriske utviklingsarbeidet som skal utføres.
2. Minst 50 % av fagmiljøet knyttet til studiet skal være ansatte med hovedstilling på institusjonen.
3. Minst 50 % av fagmiljøet skal dekkes av ansatte med førstestillingskompetanse, av disse skal minst 25 % være professorer.
4. Institusjonen skal ha ansatte i hovedstilling innenfor studiets kjerneområde(r).
5. Fagmiljøet skal vise til resultater fra forskning eller faglig/kunstnerisk utviklingsarbeid og delta aktivt i faglige nettverk.
6. For områder der institusjonen har behov for supplerende kompetanse, skal det legges fram en realistisk plan for hvordan denne skal skaffes.

§ 2-2 (4) Infrastrukturen skal være tilpasset organisering og undervisningsform og relateres til studiets mål.

1. Tekniske og administrative tjenester skal være tilpasset studiet og antall studenter.
2. Studenter skal sikres tilstrekkelig tilgang på IKT-ressurser.
3. Bibliotekjentene skal være lett tilgjengelige og i samsvar med studiets faglige innhold og nivå.
4. Institusjonen skal ha egnede lokaler til undervisning og forskning.

§ 2-2 (5) Institusjonen skal delta aktivt i internasjonalt samarbeid innenfor fagområder med relevans for studiet.

§ 2-2 (6) Det skal være ordninger for internasjonalisering på studiet.

§ 2-2 (7) Institusjonen skal redegjøre for hvordan studiet kvalitetssikres i institusjonens system for kvalitetssikring.

§ 2-3 Standarder og kriterier for akkreditering av doktorgradsstudier og institusjonsbasert stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid.

§ 2-3 (1) Det skal foreligge en plan for doktorgradsstudiet/stipendprogrammet.

1. Det skal foreligge et reglement for studiet/stipendprogrammet.
2. Studiet/stipendprogrammet skal ha et dekkende navn.
3. Planen skal vise at studiet/stipendprogrammet har tilstrekkelig faglig/kunstnerisk nivå, bredde og dybde og indre faglig sammenheng.
4. Av planen skal det framgå hvordan studiet/stipendprogrammet knyttes opp mot fagområder/kunsthaglige områder med tilstrekkelig bredde og klar avgrensning til andre fagområder/kunsthaglige områder.
5. Planen skal vise studiets/stipendprogrammets forankring i kjerneområde(r) som kan identifiseres i internasjonal sammenheng.
6. Planen skal beskrive studiets/stipendprogrammets faglige/kunstneriske mål, opptaksgrunnlag og hva studiet/stipendprogrammet kvalifiserer til.
7. Planen skal beskrive obligatoriske og valgfrie deler.
8. Av planen skal det framgå at stipendiatens arbeid/prosjekt er satt inn i en bredere faglig sammenheng.

§ 2-3 (2) Institusjonen skal ha et stabilt fagmiljø knyttet til doktorgradsstudiet/stipendprogrammet.

1. Størrelsen på fagmiljøet skal være tilpasset undervisningen, veiledningen og forskningen/det kunstneriske utviklingsarbeidet.
2. Fagmiljøet skal drive aktiv forskningsvirksomhet/kunstnerisk utviklingsvirksomhet med god faglig bredde på høyt internasjonalt nivå.
3. Institusjonen skal ha ansatte i hovedstilling med kompetanse innenfor det som regnes som kjerneområder for studiet/stipendprogrammet.
4. Minst 50 % av de faglig ansatte knyttet til studiet/stipendprogrammet skal være professorer, de øvrige skal være førstemanuenser.

§ 2-3 (3) Den faglige virksomheten ved institusjonen skal støtte opp om doktorgradsstudiet/stipendprogrammet.

§ 2-3 (4) Institusjonen skal delta aktivt i nasjonalt og internasjonalt samarbeid og i nettverk som er relevante for doktorgradsstudiet/stipendprogrammet.

§ 2-3 (5) Infrastrukturen skal være tilpasset organisering av studiets/programmets karakter og relateres til doktorgradsstudiets/stipendprogrammets mål.

1. Stipendiatene skal være sikret nødvendige og egnede arbeidsforhold bl.a. kontorplass/produksjonslokaler, utstyr, drifts- og produksjonsmidler.
2. Bibliotekjenestene skal være lett tilgjengelig og i samsvar med studiets/stipendprogrammets faglige innhold og nivå.
3. Stipendiatene skal være sikret tilgang til IKT- tjenester av tilstrekkelig omfang og kvalitet.
4. Tekniske og administrative støttejenester skal være tilfredsstillende.

§ 2-3 (6) Institusjonen skal redegjøre for hvordan doktorgradsstudiet/stipendprogrammet kvalitetssikres i institusjonens system for kvalitetssikring.

§ 2-4 Standarder og kriterier for akkreditering av institusjonsdeltakelse i institusjonsovergripende kunstnerisk stipendprogram

§ 2-4 (1) Det skal foreligge et reglement for deltakelsen i programmet.

1. Organisering av deltakelsen i programmet med rolle og ansvar for deltakende institusjon, skal være klart beskrevet.
2. Institusjonens og stipendiatens rettigheter og plikter skal være klart beskrevet.

§ 2-4 (2) Institusjonen skal ha et stabilt fagmiljø knyttet til deltakelsen i programmet.

1. Institusjonen skal ha relevant faglig basis innenfor de fagområder der de deltar i programmet.
2. Størrelsen på institusjonens fagmiljø skal være tilpasset den undervisningen og veiledningen og det utviklingsarbeidet som skal utføres for å sikre og videreutvikle kunstnerisk kvalitet i forbindelse med deltakelsen i programmet.
3. Institusjonen skal ha aktiv kunstnerisk utviklingsvirksomhet med god bredde på høyt internasjonalt nivå knyttet til deltakelsen i programmet.

4. Institusjonen skal ha ansatte i hovedstilling med høy kunstfaglig kompetanse innenfor det som regnes som kjerneområder knyttet til institusjonens deltakelse i programmet. Hovedtyngden av disse skal være på førstestillingsnivå. Disse skal også kunne være veiledere i programmet.
5. Institusjonen skal vise hvordan stipendiatenes deltakelse i programmet integreres i eget fagmiljø og fagutvikling.
6. Institusjonen skal delta aktivt i den obligatoriske fellesdelen av programmet.
7. Institusjonen skal kunne tilby sine stipendiater nødvendige kurs og andre valgfrie elementer innenfor deres egen spesialisering.

§ 2-4 (3) Den faglige virksomheten ved institusjonen skal støtte opp om deltakelsen i programmet.

§ 2-4 (4) Institusjonen skal vise til aktiv deltakelse i nasjonalt og internasjonalt samarbeid og i nettverk som er relevante for deltakelsen i programmet.

§ 2-4 (5) Infrastrukturen ved institusjonen skal være tilpasset programmets karakter og organisering og relateres til programmets mål.

1. Stipendiatene skal være sikret tilgang til nødvendige og egnede arbeidsforhold som kontorplass, produksjonslokaler, drifts- og produksjonsmidler.
2. Bibliotektilgjengelighet skal være lett tilgjengelig og i samsvar med programmets faglige innhold og nivå.
3. Stipendiatene skal være sikret tilgang til IKT-tjenester av tilstrekkelig omfang og kvalitet.
4. Tekniske og administrative støttefunksjoner skal være tilpasset deltakelsen i programmet.

§ 2-4 (6) Institusjonen skal redegjøre for hvordan egen deltakelse i programmet kvalitetssikres i institusjonens system for kvalitetssikring.

§ 2-5 Bestemmelser om akkreditering av deler av studium som inngår i en fellesgrad.

1. Bestemmelsene gjelder nasjonale og internasjonale fellesgrader.
2. De vilkår som er gitt i departementets forskrift § 4 om fellesgrader skal være oppfylt.
3. Det skal fremkomme tydelig hvilke deler av studiet de samarbeidende institusjonene har ansvaret for.
4. Det skal foreligge rutiner for utvikling og kvalitetssikring av studiet som helhet.
5. De/n delen/e som tilbys av den/de norske institusjonen/e skal tilfredsstillende standardene og kriteriene for gradsnivået.
6. Alle delene i studiet skal utgjøre en helhet, spesielt i forhold til nivå og mål for studiet.

Kapittel 3 Utfyllende kriterier for akkreditering av institusjoner

Standardene, angitt i fet skrift, er hentet fra departementets forskrift av 08.09.2005 nr. 1040 om akkreditering, evaluering og godkjenning etter lov om universiteter og høyskoler.

§ 3-1 Kriterier for akkreditering som høyskole

§ 3-1 a 1) Institusjonens primærvirksomhet skal være høyere utdanning, forskning og faglig eller kunstnerisk utviklingsarbeid samt formidling.

§ 3-1 a 2) Institusjonens organisering og infrastruktur skal være tilpasset virksomheten.

1. Institusjonen skal ha personale, utstyr og lokaler som er tilpasset primærvirksomheten.
2. Institusjonen skal ha ressurser og fasiliteter som gjør den i stand til å yte tilfredsstillende informasjon, gode administrative studenttjenester og god studentvelferd.
3. Institusjonen skal ha tilstrekkelige og egnede undervisningslokaler, undervisningsutstyr og arbeidsplasser for studentene.
4. Institusjonen skal utvikle fagpersonalet og undervisningen i samsvar med studentenes behov og fagets nasjonale og internasjonale utvikling.

Vedlegg 6 Program for ekspertpanelets møter med fagmiljøene

Til institusjonen

Deres ref.:

Vår ref.:1281764/201002491-LEN

Fagevaluering av forskning og forskningsmiljøer innen muskel- og skjelettlidelser. Invitasjon til et møte med ekspertpanelet

Ekspertpanelet vil gjerne takke fagmiljøene for godt samarbeid så langt. Panelet er nå godt i gang med arbeidet, og vil gjerne møte representanter fra miljøene på Gardermoen, Radisson SAS Airport Hotel 12. oktober 2010, se møteplan nedenfor.

10.00–10.30	kaffe og frukt
10.30 -12.00	Universitetet i Bergen, det medisinsk-odontologiske fakultet
12.00–13.00	ekspertpanelets oppsummering
13.00–14.00	pause
14.00–15.30	Stavanger Universitetssjukehus, Helse Stavanger HF, Forskningsavdelingen
15.30–15.45	beinstrekk og kaffepause med kake/rundstykke

Panelet ser for seg at hvert av de to fagmiljøene skal være representert med

- to-tre utsendinger fra forskerpersonalet på første- eller toppstillingnivå (førsteamanuensis/professor/postdoktor/seniorforsker) som står sentralt innenfor det fagmiljøet som utgjør en kjerne i forskningen,
- to personer som representerer den fra faglig ledelsen på fakultets-/avdelingsnivå (prodekan/dekan/forskningsdirektør).

Dialogen med fagmiljøene vil ta utgangspunkt i den dokumentasjonen miljøene har sendt inn. Miljøene kan regne med at panelet er godt kjent med individuelle CV-er, publikasjonslister, utvalgte faglige arbeid og fagmiljøenes egne evalueringer. Det skulle derfor ikke være behov for noen presentasjoner av den enkelte enhet.

Med vennlig hilsen
ekspertpanelet

Stefan Lohmander
Leder

NIFU STEP Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning

Wergelandsveien 7, N-0167 Oslo
Tlf: (+47) 22 59 51 00, Fax: (+47) 22 59 51 01
Epost: post@nifustep.no

Internett <http://www.nifustep.no>
Org. nr. 976 073 169
Bank 7038.05.26482

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no